

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Булава

Квартальник

Жовтень — Грудень

ч. 4 (90)

October — December

Реданція:

Mr. W. Sochaniwskyj, 1045 Bloor Street West, Toronto, Ontario
M6H 1M4

Адміністрація: 2199 Bloor St. W., Toronto, Ont. M6S 1N2
Tel.: (416) 769-7855

Редакційна Колегія:

Володимир Соханівський, Адольф Гладилевич,
Лєся Храплива-Щур,

Тоня Горохович —
технічний редактор і співробітник.

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора виключують погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції, чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як, теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам, до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата: \$25.00 USA, або їх рівновартість

Просимо своєчасно повідомляти нас про зміну адреси.

Журнали, які повернуться не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге нову адресу тільки за доплатою одного долара від посилки.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Magazine,
2199 Bloor St. West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1N2

Набрано і надруковано у Видавництві "Новий Шлях"

Published by the New Pathway Publishers Limited
297 College Street, Toronto, Ont., Canada, M5T 1S2

ВЛАДЫСЛАВ
ПЛАСТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
В УКРАЇНІ

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Жовтень — Грудень

ч. 4 (90)

October — December

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

ОСІННЬОЮ ПОРОЮ

Пізно восени звичайно згадуємо з подивом черговий змаг українського народу до волі, до самостійної держави у листопадовому зриві 1918р. на Західній Україні. Подія ця глибоко закарбована у пам'яті та історії Пласту. Цим разом, однак, бажаємо натякнути про людину, яка любила Пласт, всесторонньо йому допомагала, по-батьківському його благословила, мала до нього довір'я та й напевно поклала на нього багато надій-сподівань. Цією людиною беззастережно був, є і буде с. п. Слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький, який залишився глибоко у пам'яті нашого народу, а особливо в західній його вітці.

З одного боку це духовий Велетень, надзвичайний інтелект світового масштабу, а при тому ніжна, надзвичайно скромна, покірна людина — Святець, справжній слуга своїм ближнім. Це справжній вроджений і Богом благословенний аристократ,

якому були відкриті двері всюди, включно у свій час до парламенту Австро-Угорської імперії у Відні, до церковних достойників світу включно з Папою Римським, а сам цісар старався про кардинальський капелюх для Митрополита, але його власна місія піонерської праці в екуменічному русі не дозволяла йому на це, щоб не дразнити Схід. Та не зважаючи на це, Митрополита арештувала і покарала засланням Царська Росія. У світовій історії Митрополит правдоподібно залишився єдиною людиною — провідником у тодішньому світі, яка мала відвагу сказати голосно і виразно зухвалому через тимчасові успіхи здичавілому буйволу Гітлерові: "НЕ ВБИВАЙ!". Це тому 16 березня 1989р. у Львові під час молебня, де "домагався незалежності України" Славко Кармелюк, а Ігор Хорошилов висловив вимогу про побудову пам'ятника Митрополитові Шептицькому в Україні. Він між іншим сказав: "Ми українці гордий народ і це наш обов'язок шанувати імена тих, яких вороги стараються викинути з історії". Він також натякнув, що Митрополит "надзвичайно багато зробив для нашого народу" та "Не дамо ворогові більше нагоди паплюжити славні імена в нашій історії".

Це тому є намагання в історії нашої Церкви і народу назвати період широкого і всестороннього засягу нашого Митрополита, її успішності Епохою Шептицького. Це тому також зроджується думка, що Пласт повинен допомагати дослідям і збиранням праць про його життя і творчість, многогранні надбання та остаточно приспішити процес беатифікації. Можливо, певний особливий інститут, чи вже існуючий осередок-центр був би тут бажаний.

У слові до української молоді в 1932 р. Митрополит між іншим писав: "Християнство, Дорогі, це любов, так як Євангеліє — наука любові. А що Ваша любов Батьківщини готова на всякі жертви, то це також прикмета глибока і дійсно християнська. Християнська мораль, християнське життя, християнські ідеали стоять, як на твердій основі, на жертві зі себе — і без жертви зі себе нема в християнстві правдивих цінностей. Розуміється, що любов не може йти в парі з ненавистю, бо ненависть чим більше звужена, тим більше з любові робить якийсь егоїзм. Можна своїх прав боронити і до своїх прав доходити, але не шляхом ненависти до других."

Є дуже цікавим, що Митрополит у своєму слові дуже виразно натякав на негативи нашої тодішньої чи й взагалі молоді, яка цього не сприймала. В основному він пише, що навіть найкраща мета не освячує пухих засобів". Владика навчав: "Маєте ще й ту хибу, що свої гадки і свій спосіб бачення речей надто часто хочете накинати іншим, навіть часом засобом насильства...", "що основною чеснотою християнства є покірно про себе думати, що Бог гордим протривить, а дає Свою ласку покірним".

Також передання естафети молодшому поколінню є надто важливі. Він пише: "Як у Церкві і християнстві, так само в національному житті ПЕРЕДАННЯ є підвалиною майбутнього. Народ, що з кожним поколінням зривав би естафету, народ, кого кожне покоління наново від себе починало б національну справу для добра батьківщини,— мусів би остатися слабою дитиною поміж іншими народами".

Остаточо Митрополит згадує ще одну хибу, а це поспіх і брак застанови". "Хто лише поверховно судить, хто не доходить до ядра, до дна речей, того легко ошукає кожний гарячий висказ, все, що видається назверх під тими приманливими зовнішніми позначками, скриває обман і зраду. А тоді зведені на манівці, хоч несвідомо, можуть стати зряддям чужих сил, а їхні жертви принесені на жертівнику любові до Батьківщини,— стають предметом політичної гри анонімних, укритих перед ними чинників".

На склоні мого життя закликаю Вас: застановіться над моїми словами двічі, трічі їх прочитайте, передумайте глибше їхнє значення! Бо не дай Боже, щоб хаос і зло, яке гряде, застало нас у такому розбитті, в якому перебуваємо!!! Усім нам зрозуміло чому й наші брати в Україні так прагнуть мати пам'ятник Слuzі Божому Андреєві.

Володимир Соханівський

Євгена Сверстюк

НАМ ТРЕБА ПОВЕРНУТИСЯ ДО ВІЧНОГО БОГА

(Скорочено)

(УЦІС) — 5 березня 1989 року, день після установчого з'їзду історично просвітнього товариства "Меморіал", на мітингу в Києві, поряд із офіційними особами влади, виступали також представники національно-патріотичного руху України, в тому і публіцист Юрій Бадзьо, літературний критик Євген Сверстюк та інші. Подаємо текст слова Євгена Сверстюка на мітингу "Меморіал".

Панове товариство!

В одведені мені п'ять хвилин часу мені б хотілося, щоб тут лунав дзвін, як на "башті віковій у дні торжеств і бід народніх".

Дзвін, який єднає мертвих і живих, в якому гуде спільність нашої долі на землі, де всі дороги сходяться десь у глибині світу невідомого. А потім, після дзвону, в тиші вже краще чути кроки того Косаря, що чинить єдину рівність на землі — рівняє всіх, як писав наш великий поет:

*І мене не мине — на чужині зійне,
За решоткою задавить,
Хреста ніхто не поставить
І не пом'яне.*

Напророчив на ціле століття наш поет. Скільки їх задушених і без хреста залишилися там — "в снігу на чужині". Олекса Тихий,

Юрій Литвин, Василь Стус, Валерій Марченко (привезений у труні) — це тільки останні відомі нам імена тисяч добрих і шляхетних, яких завели у вир змагання шляхетні пориви, як писав один поет, ті пориви, що тихих неволять іти у опришки". Які це були світлі обличчя, які чисті ідеалісти...

Косар двадцятого віку став на службу злочинцям та їхнім рабам, він вже без розбору косив мільйонами —

*Не покоси кладе — гори,
Стогне земля стогне море,
Стогне та гуде.*

Він мостив дороги скошення тілами людей, і ці дороги були названі "героїчними будовами п'ятирічок". Він перетворив ремесло смерти у звичну буденність. Він косив цілі народи. Косив під корінь.

* * *

У нас пішло тепер слово "милосердя". Велике слово у християнській побудові моралі. Милосердя Боже до всіх нас, милосердя один до одного... І прощення. Пародійно звучить це слово в наших атеїстичних газетах, де злодій, заспокоєний милосердям і прощенням щодо себе, гукає "ловіть злодія!" і вимагає безпощадности до іншого, і завжди готовий судити...

Пом'янувши замучених і померлих, ми все ж таки думаємо, як нам очиститися, пожити морально, щоб врятувати дітей — і своїх і їхніх. Як відродити Божественний зміст слова.

Слова загубили сенс. Розбійника названо вчителем, учителя — терористом, господаря — визискувачем, а ледаря наставлено господарем. Храм перетворено на смітник, а зборище сліпих від ненависти та підозри один до одного — замінює храм. Як повернути лице замученим жертвам? Як повернути серцям здатність любити і прощати?

Екологічна і, зокрема, моральна катастрофа ХХ віку почалася з цього виродження слова, коли правдою названо брехню, а людину перетворено на знаряддя і ймення осквернено. Знецінена, обездуховлена людина страшенно ослабла. Вона і живе, і почуває, і працює на півсили...

Нам треба повернути до первісного джерела — до людини — моральна суть якої у її безсмертній душі, повернутися до вічного

Бога наших предків, до молитви, з якої починається день, до свят, до національних і вселюдських святинь.

Тоді зможемо поважити себе, тоді зможемо вшанувати пам'ять наших сестер і братів.

І не забуваймо, що з ними відійшла у вічність частка нас самих, частка нашої сили, нашого тіла і крові, наших духовних змагань, наших талантів...

І та частка вже з ними у вічності. Ми всі однією ногою у вічності. Але й вони відійшли не зовсім: вони залишили нам честь і гідність, що не розмінюється. Несімо стоїчно.

М.Ч. Мариняк

В СОРОК П'ЯТИ РОКОВИНИ СМЕРТИ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1944)

МИТРОПОЛИТ У ПЛАСТОВОМУ ТАБОРІ

Для вшанування пам'яті Великого Приятеля й Добродія Пласту передуюємо з рідкісного примірника часопису "Українська Дійсність" (1944 р.) другу частину спогаду покійної пластунки, письменниці Марії Чиж-Мариняк. Попереднього випуску цього часопису, де був початок спогаду, ми, на жаль, не маємо.

Авторка спогаду народилася 6 квітня 1907 р. у Львові. Закінчивши в тому місті вчительську семінарію, вчителювала разом із своїм чоловіком Михайлом Мариняком.

В Канаді належала до Куреня УПС "Ті, що греблі рвуть". Померла в Монреалі 14 жовтня 1982 р.

Редакція

В таборі настала радість — і затривоження. Чулися питання: "Що то буде? Ми звикли до чаю з пісним хлібом, прикуреної (часом!) каші зі старою солониною, бляшаних їдунок, дерев'яних тац. Але як же угощувати так Ексцеленцію?". Однак монахині з Підлютого успокоїли нас, що Митрополит харчується зовсім невибагливо, а головна й улюблена його страва — це городина. Два дні мандрувала інтендантка, поки цієї городини роздобула. Врешті останнього дня увечері було готове все, що тільки можна було приготувати в убогому таборі, захищеному в горах. Від столяра з Остодору принесено велику дерев'яну лектику¹ (що пахла ще свіжою живицею), виложено її щонайкращими коцями та прибрано орябиною². Всі стежки і доріжки були чисті як стіл, будинок команди прибраний масою гірських квітів. В магазині стояв невиданий ніколи (ні перед тим, ні потому), нашого власного помислу дивовижний, незугарний, квадратний, але добрий торт. Завтрішня "служба" допізна прасувала парадні однострої.

На другий день раненько з табору новиків в Остодорі прийшли до нас чотири старші пластуни. Вони та чотири найсильніші старші пластунки мали винести на Сокіл лектику з Митрополитом. О год. десятій увесь табір стояв дволавою біля залізничного тору. Почули трубку. З-за рога являється митрополичий мотор³. При моторі лопоче на вітрі жовтоблакитний прапорець. З Митрополитом іде о. канцлер Войнаровський (також уже покійний) та декілька гостей. Мотор затримався. Привіт. Гасло. Митрополит погідно-радісно вітає нас рукою та вітається з Командою. Запрошуємо до лектики. Піднесли. Ідемо позаду чвірками — німі зі зворушення і страху. Бачимо, що лектика досить важка! Щоправда, не понесуть її стрімкими сходами, тільки лагіднішою доріжкою понад потік, але вона дуже каміниста та декуди доволі стрімка. Чуємо, що на наші ноги котиться каміння з-під ніг носильників. З запертим віддихом вп'ялили ми очі під ноги. Бачимо, як ноги носильників зсуваються хвилями та хитаються непевно на зрадливих, хитких камінюках. Поглядаємо вгору — лица бліді від напруження та втоми, однак дужі рамена держать дрючки лектики твердо і спокійно. Лектика пливе поволі, рівно і безпечно. Вийшли на гору. Спокійно і певно поставили лектику на землі. Ми відітхнули.

Після кроткого снідання Митрополит оглядає табір. Заняття чергуються нормально. Пластунки поділені на групи — одні

вчать ставити полевій кухні, другі рівняють площу під грище — джаганують землю та вивозять на тачках в долишню частину, треті вправляють спортові ігри. День соняшний, ясний, чудовий. Всі у легких, спортивних одягах — обгорілі, здорові, веселі.

Митрополит і п. Комендантка переходять від одної групи до другої. Малий слуга несе за ним палиці — однак Він іде сам без підпори. В його очах добачаємо вдовілля та радість. Розпитує інструкторок, чого вчать сьогодні, слухає викладів, приглядається кошиківці, оглядає курені, кухню, є при роздачі обіду.

Перед будинком команди у жаркому сонці, лицем на південь, у повному (вовняному) однострої, стоїть стійкова. Митрополит повертає туди та питається п. Комендантки: “Чи у вас завжди тут стоїть стійка?”.

“Ні, — тільки вночі. Сьогодні це почесна стійка”.

“Але ж нехай так не мучиться на сонці” — і, звертаючись до стійкової, додав: “Прошу перейти на ганок — тут у холод!”.

Сстійкова стоїть даліше непорушно.

Пані Комендантка виправдує: “Ексцеленціє, — прошу вибачити, але у нас обов’язує військова дисципліна — цебто наказ обов’язує тільки тоді, коли вийде від безпосередньої влади”.

“Пані Комендантко, я не маю що вибачити, хіба гратулювати вам і тій юначці. — Та прошу — ви їй накажіть”.

Сстійкова на наказ п. Комендантки змінила місце.

О 5-ій год. стояв на Соколі ввесь табір на збірці в нових одностроях. Понад головами найвищих пластунів і гостей ще о голову вище бачили ми лице Митрополита. Добрий Пастир прощав своє стадо.

Словами щирого захоплення говорив про свої вражіння з пластового таборового життя. Ми поглинали їх як найвище признание, як найбільшу заохоту. Закінчив словами пластового закону: “Будьте вірні Богові і Батьківщині, як велить ваш закон, та послухні наказам команди!”.

Пані Комендантка прощала Дорогого Гостя. Внизу залунав свисток дежурної — знак, що над’їхав мотор. Ми стояли.

Ще стоячи в моторі, Митрополит обкинув теплим поглядом довгу дволову таборовичок. Ми відчули у тому погляді батьківську любов — та великі надії, які покладав Він на нас.

Струнко — гасло! Прощальний помах руки у відповідь і мотор

помалу рушив. Втихав його гуркіт — шезала з очей Ясна Постаць. Ми задумані вертались сходами вгору до свого любого — дарованого Ним — гнізда.

А Лімниця⁴ і ліс шуміли, шептали, чарували казку-думу про Велетня, що житиме вічно в душах наших — і там на Соколі...

Прага, 12. XI 1944.

**“Українська Дійсність” — Орган Української Громади в Німеччині.
ч.35. Берлін, 10 грудня 1944 р.**

^{1*} Лектика — носилки.

^{2*} Рябина або горобина — дерево з червоними ягодами, а також — ягоди цього дерева.

^{3*} Мотор — авто.

^{4*} Лімниця — ріка, над якою лежить село Підлюте.

Митрополит Шептицький і його брат архимандрит Климентій 1928 р. в Підлютому, в своїй маєтку, що його він дав 1927 року в користування Пластові. (З книжки Morality and Reality The Life and Times of Andrei Sheptyts'kyi. Paul Robert Magocsi, editor. Edmonton 1989)

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ — ПОКРОВИТЕЛЬ ПЛАСТУ

(Уривок з розвідки "Sheptyts'kyi in Education and Philantropy".
Переклав Адольф Гладилевич)

Митрополит допомагав також молоді як великий покровитель української скавтської організації Пласт¹. В 1924 році він подарував 125 акрів землі на пластові табори на горі Сокол і дав дерево на будову потрібних споруд. Від 1927 року наймолодші скавти (новаки) дістали дозвіл уживати всі будинки на Митрополичому маєтку в Підлютому. В 1929 році він подарував землю в Остодорі разом з будівельним матеріалом на другий пластовий табір, який названо на його честь. Шептицький особисто відвідував пластові табори й живо цікавився їхньою діяльністю. Оцінюючи його "Свастикою вдячності"². Коли польський уряд у вересні 1930 року розпустив цю організацію, він допоміг організувати "Орли"—молодіжну організацію, яка духом була близькою забороненому Пластові.

(Paul Robert Magocsi with assistance of Andrij Krawczuk. Morality and Reality. The Life and Times of Andrej Sheptyts'kyi. Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, 1989).

¹Про зв'язки Шептицького з Пластом див. стаття основника цієї організації Олександра Тисовського "Митрополит Андрей, друг пластунів" в "Під патронатом великого Митрополита" Юрія Теодоровича, Чикаго 1960, ст. 50-3 (Примітка авторки розвідки).

²Нагороду дали в кінці 1920-их років. Іншими визначними українцями, що одержали цю нагороду, були о. Тит Войнаровський, д-р Модест Каратницький, д-р Михайло Вербинець, д-р Кирило Студинський і Андрій Сербин (Прим. авт. розв.).

МОЛИТВА МИТРОПОЛИТА АНДРІЯ ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД

Всемогутній Боже і Царю всесвіту, Спасителю наш, Ісусе Христе, ти любиш увесь людський рід і Твоїм Божим Провидінням опікуєшся кожним народом зосібна! Поглянь милосердно й на наш український народ, що з повною надією припадає до Тебе, як до свого найліпшого Отця і премудрого Царя. Ми діти українського народу, покірно послужні Твоїй святій волі, любимо всі народи, що Ти їх відкупив Своєю Святою Кров'ю на Хресті, а передусім любимо щиро християнською любов'ю наш український народ. Тим то з любови до того народу, а радше з любови до Тебе благаємо:

Прости нашому народові всі провини, поправ усі його злі нахили, а скріпи добрі нахили; змилосердися над ним у всіх його потребах. Борони його перед усякою кривдою й несправедливістю збоку ворогів. Зсилай безнастанно на нього Твоє щедre благословення.

УКРАЇНЦІ В АНГЛОМОВНИХ ДЕРЖАВАХ

I УКРАЇНА

На бенкеті 30-ї Конвенції УНС проф. Омелян Прицак виголосив блискучу промову, яку я хочу пригадати і під якою я хочу підписатися. Він говорив про значення християнства, про традиційну українську незгоду і брак єдності, пропонував створити окреме високоавторитетне уповноважене тіло у складі 5 осіб “для спеціальних завдань”. Я мрію про таке тіло при Світовому Конгресі Вільних Українців (СКВУ), але у СКВУ немає ні людських ресурсів, ні фінансової бази на щось таке. Проф. Прицак говорив теж про науку і я погоджуюся з ним, що для української діаспори немає нічого важливішого, як наука. Проф. Прицак вкінці застановлявся, як “рятувати українську націю перед загибеллю”, а ставлячи ставку на молодь, пропонував “плекати у молодих людей етику, чесність у відношенні до себе й інших, ставити інтереси нації понад партійні і групові, любов, запал до творчої праці, лицарську відвагу, жертвенність для великої ідеї, почуття відповідальності за свої поступки”. Краще не можна сказати, ліпшої поради не можна дати.

Я до науки додаю ще тільки мистецтво, а зокрема — політику, бо я належу до канадської політичної партії і можу особисто ствердити, які користі приносить така приналежність. Те, що в Парламенті і Сенаті Канади були українці причинилося до того, що Канада офіційно проголосила багатокультурність. Те, що більше ніж 10 українців було в Легіслатурі Альберти, дало двомовні школи, Село Української Культурної Спадщини, Канадський Інститут Українських Студій, а те, що були українці посли в Саскечевані й Манітобі принесло сотні тисяч доларів на Енциклопедію України англійською мовою. Коли вийшов на посадника Едмонтону Лаврентій Дікур, карикатуристи на його сорочці написали “сюперюк”, а коли на провідника партії йшов Юліян Козяк, преса писала про “юкренієн павер”. Щоб спільнота мала пошану, вона мусить брати участь в житті країни і то на всіх її

шаблях. Кожне місце, яке не займемо ми, займуть інші, але й рішати за нас будуть тоді інші.

Єврейський мудрець колись сказав, що “наука — це найвища заповідь”, а я додаю: найвища і вічна, зокрема для поневоленого народу.

Нам ніколи досі, як тепер, не було так важливо, щоб наша молодь здобувала, найвищу освіту і знання якнайбільше мов, а наші братські союзи, різні наші організації, наші церкви, ціла наша українська спільнота у вільному світі, щоб були сильні, зорганізовані і з'єднані.

А тепер до теми, тобто: українці в англomовних державах після ювілею 1000-ліття Хрещення України.

Я не історик і не науковець, і наперед прошу не очікувати від мене чогось надзвичайного. Я зрештою не маю досить часу, щоб її навіть розвинути чи накреслити належно, така вона складна й широка. Але я відчуваю інстинктивно, що вона актуальна, що вона важлива, що вона конечна.

Кілька років тому, читаючи слово Високопреосвященного Кир Степана, з приводу його назначення на Митрополита, про те, що це “Боже Провидіння розсіяло нас по світу з певною метою”, я вперше усвідомив, що більшість з нас Бог поселив в англomовних державах: ЗСА — 1,5 мільйона, Канада — 750,000, Австралія — 40,000, Англія — 25,000. Чому? Чи отак собі припадково? Думаю, що ні, думаю, що Високопреосвященний Кир Степан має рацію, коли каже “з певною метою”. Печеніги, половці, татари, турки, поляки, росіяни, а навіть мадяри, румуни, австрійці чи вкінці німці, але всі вони — не мали милосердя над нашим народом і менше чи більше, але завжди його поневолювали.

У висліді найбільший територіально народ в Європі — український — досі не має своєї незалежної держави, а вже в цьому столітті втратив половину свого населення, винищену геноцидом, голодомором, засланнями і війнами, на українській землі і за українську землю. Але — дивна річ: саме в часи, коли наші сусіди найбільше знущалися над нашим народом і його нищили, сотні тисяч його Бог запровадив в англomовні держави світу, які тепер ведуть змаг з найбільшим ворогом нашого народу, комуністичною російською імперією.

Боже Провидіння розсіяло нас по світі з метою, щоб ми могли допомогти Україні здобути волю і власну державу, але крім цього,

Боже Проведіння поселило нас в англomовних державах, бо вони єдині, які дають своїм громадянам повну свободу, і єдині, які стоять на перешкоді російській комуністичній імперії. Мабуть треба теж зарахувати до Божого Проведіння факт, що папою є Павло Іван, який розуміє польсько-українські проблеми, і в обличчі спільного ворога, може якраз спробує їх об'єднати, направити кривди, які заподіяв польський народ нашому протягом століть.

Відвідуючи недавно Китай, я мав нагоду розмовляти в Харбіні з міністром освіти на тему навчання чужих мов. Хоча китайською мовою розмовляє приблизно четвертина людства, то в Китаї на 4-му році вивчають англійську, російську чи яку іншу мову, з тим, що найбільше вивчає англійську. На моє питання "чому англійську?", міністер мені відповів, що тому, що нею розмовляє понад 700 мільйонів людей та що це друга найбільша мова світу. І справді: англійською мовою можна сьогодні об'їхати світ, її розуміють не лише політики і науковці, але й фінансисти й індустріялісти. Англійська мова — це лінгва франка сучасного світу, а більшість українців діаспори її знає. Чи це теж не Боже Провидіння? Ні в I-й, ні в II-й св. війні ми не мали союзників по стороні англomовних держав. Тепер ситуація змінилася і наш народ є, так би сказати, їх природним союзником. Інша справа, що їх треба про це усвідомити. Нам треба якнайскорше поінформувати світ про Україну і добитися для неї належного місця, щоб не повторилося того, що було в I-й св. війні, коли то американський Президент Вільсон проголосив низку пунктів про самовизначення народів, а України не доглянув, що фатально відбилось на долі не лише України, але й Європи й цілого світу.

Ніщо не pomoже вишукувати хто, коли чи як завинив у тому, що Україна не здобула досі своєї державности. Тепер треба зробити плян, зібрати всі людські, матеріальні, інтелектуальні і політичні ресурси і той стан змінити. Можемо це зробити. Таке принаймні моє переконання! Ми ж маємо величезну діаспору в світі, принаймні 3 мільйони, яка не лише зуміла зберегти свою національну і фізичну субстанцію, але й своєю тяжкою працею здобула добре ім'я для українців в світі, живе і діє, не забуваючи при тому рідного народу. Це перше. А ось друге: — Якщо народ мусить заслужити на свободу терпінням, то принаймні в цьому столітті поруч євреїв ніхто не заслужив на неї більше як

український народ. Перша світова війна, голод 1920-х років, а опісля страшний голодомор 1933-го року, розгром української інтелігенції і української православної церкви, ще страшніша II-а св. війна, розгром української католицької церкви, помста за дії Української Повстанської Армії і вкінці — чорнобильська катастрофа. Хай хтось покаже мені будь-який інший народ, який у цьому столітті втратив половину, понад 20 мільйонів свого населення, будучи мирним народом. Ось що треба довести до свідомости і совісти вільного світу! Ми вже не маємо часу на дрібниці, а мусимо спромогтися на найвище зусилля, активність і жертвенність, щоб зберегти його перед тотальною загрозою. Недавно сказав Шаранський: "Я звільнений, але 400,000 євреїв далі в советських тюрмах". У нашій випадку ми вільні, але 50 мільйонів нашого народу в тюрмі. Цілий народ позбавлений національних, людських, політичних прав, не може навіть говорити рідною мовою, не може вільно молитися в рідній церкві до свого Творця, жебраком на рідній землі гірше південних африканців, і якщо ми йому не допоможемо, то хто допоможе?

Пригадаймо світові: самовизначення українського народу вже відбулося, вже було закріплене кров'ю. Д-р Трембіцький в своїх знаменитих розвідках подає докладно, скільки держав визнало УНР, які були у нас амбасади, де були наші амбасадори тощо, треба усвідомити про те світ. Донести до свідомости ЗСА і інших англomовних держав, що найкращими їхніми союзниками є поневолені російською комуністичною імперією народи. Усвідомити президента ЗСА про ситуацію України настільки, щоб він став приятелем української справи, попросити його, щоб проголосив свої "точки", так як колись був їх проголосив Президент Вільсон, і то не лише в ім'я добра ЗСА і вільного світу, але в ім'я добра самої Росії, яка поневолюючи інші народи, теж не може зажити вільним життям. Чому б у країні фільмів, ЗСА, не зробити фільму про російську імперію такою якою вона справді є, а не такою, як її показує Устінов, і на яку нападали навіть дрібні народи. Про Росію, яка терором проводить політику русифікації, Росію психушок, концентраційних таборів, Росію, яка мріє про "злиття націй" і володіння світом!

Яке щастя жити між народами, де не переслідують за любов до свого коріння, батьківщини своїх предків! Яка велика свобода і нагода користати з благ демократії, навчитися співжити дослівно з людьми всіх рас, всіх національностей, всіх релігій світу. Чи ми

вчимось? До мене приходять заклики бути господарем зборів різних українських партій, щоб застановитися над майбутнім українців в світі, над долею нашого народу. Добра ідея. Але як зібрати партії, які вже 40 років зі собою не говорять, як засипати рів півстолітньої ворожнечі, недовір'я і упередження, партій, яких породила та сама ОУН, але які досі не можуть зрозуміти, що до одної і тієї ж мети можна й треба йти різними шляхами, але щоб ті шляхи були узгіднені. Я певен, що і УНР, і різні українські партії хочуть добра, але добра не буде поки не зрозуміють, що в єдності сила народу, і що ту єдність треба показати в практиці, починаючи від себе, а не тільки піснею в церкві.

Має слушність проф. О.Пріцак, коли каже, що пора історію лишити історикам, “а не взаємно себе обвинувачувати, витрачати сили, час і гроші, енергію на боротьбу з примарами та вітряками минулого”. Ми знаємо, чого нам треба, чого хочемо ТЕПЕР. Українці хочуть звичайного права жити незалежним вільним державним життям на своїй відвічній території. Хіба це так тяжко чесним людям і державам, які хочуть того самого, зрозуміти? Тепер є ця нагода раз назавжди доказати світові: що ми можемо з'єднатися, що Україна, це не Росія, що комуністична російська імперія — це найбільша загроза світу, і що деколонізація її, і звільнення з ярма всіх нею поневолених народів — це є заповука миру у світі!

Ми досягли поважних успіхів, але ще не досягли справжньої мети. І ми не можемо спочити, поки її не досягнемо, ні поза рідними землями ні на рідних землях. Іншими словами, наші хрестоносні походи ще перед нами, і поки ми нашої мети не досягнемо, ми не сміємо дати вмерти в діаспорі українській самостійницькій політичній думці, а українці на рідних землях не сміють дозволити на те, щоб найбільшій територіїю народ в Європі залишився колонією Росії тоді, коли освободилися майже всі народи світу. Думаймо про майбутнє і діймо, і для себе, в росіяни суших, і для нашого смертельно загроженого народу на рідних землях.

Ми дослівно в змагу за життя, за бути чи не бути українському народові в другому тисячолітті. Я вірю, що бути!

Дозвольте закінчити цитатою Вільяма Шекспіра із твору “Юлій Цезар” в перекладі Олега Зуєвського:

Приплив є в справах людських і відплив
З припливом люди щастя досягають, але
Прогавивши його, життя на міліні марнують і в недолі.
Тепер здіймає нас могутня хвиля
І час настав нам з неї скористати —
Або згубити все!

Вячеслав Медведок,
Микола Чубук.

ІНТЕРВ'Ю З БОГДАНОМ ГАВРИЛИШИНОМ І А. КІНГОМ у Києві під час міжнародної конференції “Наука і техніка на службі розвитку”

ВІД РЕДАКЦІЇ: У конференції взяли участь видатні вчені, фахівці, наукові підприємці з Великобританії, Швейцарії, Канади, Західної Німеччини, а серед них Богдан Гаврилишин (колишній член Пл. Станиці Торонто, тепер Швейцарія), А. Кінг (Великобританія).

А. Кінг — професор, президент Римського Клубу (Великобританія).

Кор. Докторе Кінг, що ви знали про Україну раніше, звідки черпали інформацію про неї?

А. Кінг: : Я, можна сказати, прочитав чимало книг і статей, що стосувалися різнобічного її життя, — історії, науки, економіки. Але досі тут ніколи не був. Правда, якщо не враховувати двох однакових випадків, коли через снігопад літак, на якому я летів, приземлявся в Бориспільському аеропорті.

Знаю, що Україна є великою республікою з потужним сільським господарством, має значні індустріальні центри. Водночас, завдяки обміну інформацією з українськими колегами,

я чіткіше уявив для себе ті економічні й екологічні проблеми, що набули загострення в країні, і на подолання яких спрямовані всі зусилля.

У Радянському Союзі я бував кілька разів, отже трохи знайомий з ним. І що характерно, я ніколи не змішував такі поняття як Україна і Росія.

Кор.: Можливо, вам в цьому допомогло знайомство з професором Богданом Гаврилишиним, котрий має українське походження?..

А. Кінг: О, так! Ми давно входимо до Римського Клубу, є членами його виконавчої ради. Доктор Гаврилишин є дуже скромною і широко людиною. Знайомство з ним допомогло мені дещо збагнути характер українців — людей дуже талановитих і працьовитих. Про це свідчить хоча б виняткової краси давня архітектура Києва, а також чистота вулиць, порядок на них. Київ — це цивілізований центр світового рівня. Україна також має великий науковий потенціал.

Кор.: Які враження склалися у вас про нинішню конференцію, чи існують проблеми і в чому ви вбачаєте шляхи для їхнього подолання?

А. Кінг: Мета будь-якої конференції полягає в активному знайомстві між людьми, винесенні на її порядок денний радикальних проблем, що постають перед світом на новому витку цивілізації. Під час роботи конференції учасники її, як правило, зав'язують між собою творчі ділові стосунки. Отже, чим ширше будуть представлені різні організації — тим краще. Київська конференція у даному аспекті, на мою думку, вдалася.

Водночас завважив для себе і таку проблему, що стоїть перед вашими вченими і керівникам виробництва: брак міжнародного досвіду. Його вони й мають набувати завдяки подібним конференціям, як на Україні, так і в інших країнах.

Б. Гаврилишин — професор-консультант, почесний директор Міжнародного Інституту менеджменту (Швейцарія).

Кор.: Пане Гаврилишин, протягом останнього року ви вже в'їздили на Україну, і кожен приїзд неможливо назвати просто гостинами — він проходить в інтенсивній роботі, в численних зустрічах і бесідах з представниками наукових і ділових кіл. Неодноразово виступали з лекціями про шляхи економічного і суспільного розвитку різних країн світу. Нині ви є учасником

конференції. Що можете сказати про її роботу і наявні результати?

Б. Гаврилишин: Мушу зауважити таке: доповіді моїх колег побудовані дещо в філософському плані, переважає теорія, приклади ґрунтуються на практиці своїх та інших країн західного світу. Ваші ж учені і підприємці воліли б мати матеріал, спроектований на радянську дійсність. Їх зрозуміти можна. У вас відбувається економічна реформа, що потребує радикальних змін, і причому — ефективних. Але власний досвід так заскоро не приходить. Тому найоптимальніший для вас варіант — вивчати науку господарювання в країнах різних суспільних систем, шукаючи найбільш придатну, найбільш життєву в нині існуючих умовах модель. Відбуватиметься своєрідне дистилювання світового досвіду.

Кор.: Що, на вашу думку, необхідно, не зволікаючи, зробити для оздоровлення економіки в СРСР?

Б. Гаврилишин: Добитися її децентралізації, ввівши республіканський і регіональний госпрозрахунок. Тут слід враховувати ефективність будівної сили національного фактора, для розвою якого з'являться всі можливості. Як, скажімо, було в Японії. У такий спосіб економіка позбавиться гальмівних деструктивних кайданів. Належну їй роль має відіграти наука. Вона буде важливою ланкою суспільної структури тоді, коли перебуватиме в авангарді економічного розвитку. Наукові розробки повинні проводитися, але вони мають виходити з потреб ринку, трансформуючись у прогресивну технологію. Для цього необхідний поштовх. А він залежить від багатьох чинників — економічних, ідеологічних, політичних. Складових поступу кілька. Та чи не найголовніші з них — наявність у людей належних знань на всіх рівнях: технічному, соціальному, організаційному. Отже, компетентність працівників і свідоме бажання працювати добре.

Кор.: Звісно, проблема дуже і дуже складна. Чи не допоможе її розв'язати Міжнародний інститут менеджменту, що діятиме в Києві завдяки, безумовно, вашим зусиллям?

Б. Гаврилишин: Я дуже тішуся тим, що 1 жовтня цієї осені він розпочне роботу. Як голова надзірної ради (а до неї входитимуть дуже компетентні і знані в науковому світі фахівці) я намагатимусь все зробити для його ефективного навчального процесу.

“У.В.”, ч. 29.

ПРОТЕСТ НАСЕЛЕННЯ ПРОТИ РОЗГРОМУ ПЛАСТОВОГО ТАБОРУ

Розгром пластового табору в Городоцькому районі викликав в Україні гнів і обурення. В зв'язку з цією подією часопис "Віче", що його видає Львівська регіональна організація Народного Руху України за перебудову, опублікував у своєму випуску за серпень 1989р. телеграму, що її вислано в цій справі Михайлові Горбачову, і свій коментар.

Нижче передруковуємо без змін обидва тексти.

Редакція

УВАГА: НЕОСТАЛІНІЗМ!

ТЕЛЕГРАМА

Москва, Кремль, Голові Верховної Ради
СРСР Горбачову М. С.

Копії: Москва, КГБ, Голові; Київ, КГБ, Голові; Першому
секретареві Львівського обкому КПУ
Погребняку Я. П.

4 серпня в Городоцькому районі Львівської області відбулася подія, яка сколихнула всю громадськість. Близько двох сотень чоловік, організованих місцевими властями, побили 10 підлітків, які перебували на той час в самодіяльному таборі "Пласт". На тлі загального занепаду моралі серед молоді, втрати авторитету офіціальних громадських організацій самодіяльність підлітків, які прагнуть відродити традиційні форми культурно-спортивних об'єднань, в т. ч. і на релігійній основі, слід би тільки вітати, повернувши до них увагу формальних і неформальних організацій. Однак табір був безглуздо розгромлений вищезгаданими силами адміністративних органів. Діти побиті, намети і спортивне спорядження знищені. Така протиприродна і злочинна форма виховання є явною провокацією, яка завдала відчутної шкоди процесу перебудови. Громадські організації Львівського регіону "Меморіал", Товариство Української Мови, Товариство Лева, Українська Гельсінкська Спілка, Марійська дружина "Милосердя", Студентське братство та інші, а також

Львівська організація фонду культури, Спілка письменників і Спілка художників, об'єднані в регіональний Народний Рух за перебудову, висловлюють глибоку стурбованість і протест проти провокаційних дій і просять створити комісію для розслідування цього інциденту та притягнення до кримінальної відповідальності винних у побитті дітей і в навмисних насильницьких акціях.

М. Бойчишин, О. Влох, М. Горинь, Є. Гринів, Р. Лубківський, І. Калинець, Г. Мороз, Ю. Павлів В. Патик, Л. Сенік, Д. Футорський, І. Юхновський.

"З ПРИВОДУ...З ПРИВОДУ..."

У суботніх номерах обласних газет, 12 серпня, опубліковано офіційне повідомлення "з приводу несанкціонованого молодіжного табору". Після його прочитання у непосвячених читачів склалося враження, що всі учасники зустрічі в обкомі партії дружно підтримали другого секретаря В. М. Борисюка і городоцьких керівників, мовляв, так і треба чинити з тими "пластунами".

Очевидно, анонімний автор (чи автори?) повідомлення не дуже уважно слідували за розмовою в обкомі партії, бо як інакше пояснити той факт, що головна думка, яка неодноразово повторювалася в розмові, залишилася чомусь поза його кореспондентською увагою. Її висловлювали Р. Лубківський, І. Юхновський, Є. Гринів, О. Влох та І. Гринів, однак, незважаючи на це, автор повідомлення вперто не прислухався до неї.

Думка, зрештою, банальна і не нова: про те, що, коли дорослі дяді бавляться сірниками на пороховій бочці, то чекати добра від таких забав не слід. Саме так запрошені до розмови розцінили дії городоцьких "формалів" 4 серпня ц. р. А ще аргументовано і детально поінформували їх, близько якої біди стояли ми усі, наступного дня, у суботу 5 серпня, коли у Львові, після миротворчого четвергового мітингу біля "Дружби", громом з ясного неба вдарила приголомшлива звістка: "У Городоцькому районі дві сотні міліціонерів оточили і знищили самодіяльний дитячий табір, над яким майорів жовто-блакитний прапор. Семеро хлопців заарештовано і вивезено у невідомому напрямі!"

У вістибюлі обласної прокуратури до зустрічі з обуреною громадою готувалися спецпідрозділи управління внутрішніх справ. Чим міг закінчитися той день для львів'ян? Ганебним повторенням події 22 березня?

Іскра таки впала в бочку народного обурення, але вибуху не сталося, бо ще раз до честі львів'ян, над стихією емоцій запанував розум. Стримала від необачих кроків і телеграма протесту з приводу адміністративного свавілля органів влади, надіслана М. С. Горбачову, яку підписали керівники львівських громадських організацій.

Ось ця телеграма і стала причиною конструктивної, як пишеться в газетах, зустрічі з ОК КПУ. Автори телеграми ще раз повторили свою точку зору на городоцьку подію: провадити напіввоєнізовану акцію проти десятиох дітей і підлітків безглуздо, злочинно, негуманно, а враховуючи напруження ідеологічної обстановки в місті і області, ще й небезпечно.

Тому автори телеграми в присутності керівників засобів масової інформації наполягали на тому, щоб притягнути до відповідальності організаторів погромницької акції. І. В. Борисюк у заключному слові не тільки висловив думку, що розмова була діловою і корисною, але й пообіцяв, що об'єктивне розслідування того, що відбулося, таки проведуть. Чому ж невідомий автор офіційного повідомлення знехтував цими словами партійного секретаря? Чи, може, вони не були передбачені у чийомусь сценарію?!

**І. Юхновський, Р. Лубківський, О. Влох,
Є. Гринів, І. Гринів**

МОВА І ДУХОВІСТЬ

ВІД РЕДАКЦІЇ: Тому, що уривок із статті "Двоязичність і дволичність" Івана Франка та відгук на неї Василя Галича дуже актуальні тепер, подаємо їх без зміни правопису з журналу "Кафедра" ч. 2, 1988 р.

"Літературно-Науковий Вісник" виходив у Львові—Києві 1898-1919 рр. в найбільшій мірі заходами Михайла Грушевського та Івана Франка.

Іван Франко

ДВОЯЗИЧНІСТЬ І ДВОЛИЧНІСТЬ

"Літературно-науковий вісник", видає Українсько-руська видавнича спілка у Львові. Редакційний комітет: Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський, др. Іван Франко. За редакцію відповідає: Володимир Гнатюк. Річник VIII. Том XXX. У Львові, 1905. З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка, під зарядом К. Беднарського).

Друкуємо уривок. На початку статті І. Франко зазначає, що він виявився фатальним пророком. Коли друзі Ів. Наумовича оголосили про видання творів його у 100 томах він, Франко, переглянувши матеріали, сказав, що москвофіли не видадуть не то сто, але ні одного тома творів Наумовича, а то з тої простої причини, що збірне видання тих творів було би zarazом смертельним ударом для штучно роздутої слави його, показало би всю безвартісність його писань... І далі Іван Франко продовжує:

"Як се пояснити? На мою думку тут лежить глибока психологічна проблема, коріння якої сягають малодосліджених досі тайників — зв'язку людської психіки з тими ніби то конвенціональними, а проте так дивно органічними системами звуків що називаємо рідною мовою (розбивка Ів. Франка). Здається, що таке рідна мова? Чим вона ліпша для мене від усякої іншої і що мені вадить при нагоді замінити її на всяку іншу? Практик, утилітарист, не задумуючись ані хвилини, скаже: пусте питання! Мова — спосіб комунікації людей з людьми, і маючи до вибору, я беру ту, яка дає мені можливість комунікувати з більшим числом людей. А тимчасом якась таємна сила в людській природі каже: "Радо ти своїй душі не можеш покинути, так як не можеш замінитися з ким іншим своєю шкірою". І чим вища, тонша,

субтельніша організація чоловіка, тим тяжче дається і страшніше карається йому така переміна. Візьміть для прикладу двох геніальних українців — Гоголя і Шевченка. Як безмірно корисніші були обставини, серед яких писав Гоголь у порівнянні до тих, серед яких пройшло бурлацьке життя Шевченка! А в їх духовній діяльності що бачимо? У Гоголя прудкий хід на недосяжні вершини височини артизму, та на тих височинах заворот голови, внутрішнє роздвоєння, чорні сумніви та упадок у дебри містицизму, а у Шевченка рівну, ясну дорогу вгору та вгору, все на вищі світліші височини, до таких гармонійних акордів гуманної евангелії, як “Марія”.

Які були причини такого кінця Гоголевої кар’єри, різні різно пояснюють, та все таки серед тих причин важне місце займає відчуження геніального Українця від рідної мови, та його болюча внутрішня трагедія, якої відкриття завдячуємо пані Ефименковій.

Отсе внутрішнє роздвоєння було також, можна сказати, трагедією нашого галицького москвофільства. Люди, що могли б були зробитися пожиточними діячами на рідній ниві, люди талановиті і працьовиті, перейнявшись нещасною манією — міняли свою рідну мову на чужу, раптом робилися мов духовно в часті спаралізовані, тратили живе чуття до живих потреб рідного народу і вимог сучасності, забивалися в мертву і навіть науково безплідну старовину, як Петрушевич, марнували свій талант, як Микола Устиянович та Гушалевиц, або кидали рідний край і йшли туди, де їхнє внутрішнє роздвоєння хоч почасти могло бути коли не усунене, то заглушене (Головацький і многі інші ренегати, останній Ю. Яворський”).

Написана 83 роки тому, стаття Івана Франка більше, окрім публікації в “Літературно-науковому віснику” в 1905 р. не передруковувалася. З огляду на її актуальність сьогодні, подаємо її в надії, що тут порушені питання спонукають читачів “Кафедри” до роздумів і бажання відгукнутися.

Щойно був зроблений цей невеличкий коментар, ще готувався другий випуск “Кафедри”, як з статтею Івана Франка “Двоязичність і дволичність” познайомився Василь Галич і запропонував свій відгук на неї, а вірніше статтю, з приводу праці Івана Франка, яку й подаємо.

ІНШОМОВНІСТЬ: ОМЕРТВІННЯ ДУХОВНОСТІ

Чому рідна мова найкраща, чому її не може замінити жодна інша, чому відмова від неї призводить до духовного зубожіння, навіть драми індивіда?

Людина — творіння природи, конкретних природно-кліматичних умов, у яких вона живе віддавна і які становлять її національну територію. Оскільки національна територія має в цілому індивідуальний характер, то в цій особливості вона проявляється і в духовному народу та окремої особи — у своєрідності мови, психіки, світобачення та ін.

В цьому взаємозв’язку й полягає розгадка визначальної ролі саме рідної мови в гармонійному розвитку індивіда і народу загалом. Будучи інобуттям тієї ж природи, що й духовний комплекс народу, рідна мова містить абсолютний набір засобів для його вираження. Між нею, мовцем та його духовним світом існує, таким чином, повне взаєморозуміння.

Коли ж індивід переходить на чужу мову, то при цьому він міняє лише засіб вираження своєї духовності, а сама вона як така залишається без змін.

Тут і виникає конфлікт несумісності запозиченої мови з духовністю індивіда, як явищ різних сфер. Ситуація нагадує “взаємини” двох іноземців, котрі не можуть порозумітися між собою, хіба що один, скажімо, француз, заговорить по-німецьки, тобто на мові співрозмовця. Але при цьому він уже втрачає свою мовну суть і стає в цьому відношенні німцем.

Така глибинна особливість закономірностей природи. Кожен її об’єкт своїм змістом може переходити і переходить в безконечно різні форми, але при цьому він втрачає свої попередні властивості і стає носієм суті “об’єкта прописки”.

Перетворившись у пару, вода втрачає свої властивості. “Заповіт” Шевченка, перекладений китайською мовою, вже “не розмовляє і не розуміє по-українськи”. Будь-який автор, твір якого перекладено мовою, якої він не знає, не може прочитати і навіть опізнати свій витвір.

Цій закономірності підпорядкована і духовність індивіда, який повністю перейшов на іноземну мову, навіть споріднену. Маючи інший характер, цілком іншу природу виражальних засобів, чужа мова не просто спотворює інородну для неї духовність індивіда, як вважається, а повністю нівелює її особистісну суть. Вона тут же наче робить китайський переклад “Заповіту” Шевченка, не давши йому й хвилини побути у барвах рідного слова.

Згубність такої операції очевидна. Встановлюється своєрідний окупаційний режим, в умовах якого чужа м о в а постійно і а б с о л ю т н о грабує духовні цінності і тут же вивозить їх за кордон.

У внутрішньому світі “окупованого” виникає постійний духовний дефіцит. Він вимушений перебиватися лише тими цінностями, що потрапляють до нього із зовнішнього світу. Звідси його жадоба до переймання чужих культурних цінностей — музики, літератури, мистецтва, одягу, інтерес до яких переважно дилетантський. Він же сам духовно безплідний, безликий, весь у сфері передусім матеріальних інтересів. Причому в глибині душі байдуже ставиться як до батьківщини запозиченої мови, так і до рідної землі.

Слід підкреслити, що і духовність не залишається пасивною в цьому конфлікті. Вона, в свою чергу, мов паяца, розмальовує чужу мову всілякими акцентами, невластивими їй мовно-стилістичними конструкціями, карикатурним вживанням значення слів і т. д.

Розмаїта палітра анекдотів, побудована на особливостях “російської” мови в устах національних меншостей, особливо з числа азійських народів, — переконливе цьому свідчення.

Сучасний стан російської мови — це наглядна картина спотворення її національними особливостями духовності, які вона покликана виражати як засіб інтернаціонального спілкування.

В контексті викладених міркувань ясно проступає визначальна роль гармонії рідної мови з духовністю і в психологічному аспекті, а тим паче для натур непересічних. Як глибокодушно зауважує Франко, саме тут слід шукати розгадку рівного поступу генія Шевченка і духовної драми Гоголя.

Відмінність між ними справді разюча. У Шевченка духовність і мова — одного ества діти. Вони милуються одне одним, радіють

одне одному. Рідна мова залюбки підставляє келихи свої, аби душа поета наповнила їх болями, думами, тугою до волі, за рідним краєм і з безпосередньою щирістю виносить їх у великий світ, де вони стають на папері хоч і сумними рядками, але на невимовне щастя Кобзарю.

А далі розливаються батьківщиною поета по душах, розумах, серцях мільйонів співвітчизників, викликаючи у них своєрідну ланцюгову реакцію духа великого, помноженого на духовний відгомін цих мільйонів.

А в Гоголя? Духовність його наглухо закупорена чужою мовою. Крізь її ґрати і замкнуті двері жоден звук душі в одежі рідного слова не може вирватися на волю. Чужа мова з холодною байдужістю м'ясника перекладом своїх відкидає на купу відходів своєї кухні найсуттєвіші притаманності його творчого ества. Вони здійснюються в душі “Апофеозом війни” Верещагіна, викликаючи жаль і біль.

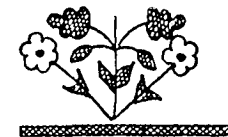
І так впродовж життя!

Неминуче настає момент, коли перед внутрішнім зором письменника постає страхітлива картина побоїща його духовності. Гоголь побачив, а вірніше підсвідомо відчув: порівняно з тими незбагнено прекрасними образами, які чужа мова (зробила) довічними в'язнями його душі, — “мертві душі” — це мерзенність, обриддя. Як же такий похаб пускати у світ, коли ці прекрасні, казкові видива, сутність його художнього генія навіки залишаться у замурованій, світлій його душі. І — кидає у вогонь вже викінчений другий том “Мертвих душ”.

Звичайно, мовлячи услід за Франком, можна по-різному пояснювати причину духовної драми Гоголя, але суть її саме у несумісності його духовності з чужою мовою.

Про це свідчить аналіз тих співвідношень мови і духовності, що їх подано вище.

Це стверджують і особливості духовного складу індивідів, які з тих або інших причин п о в н і с т ю перейшли на чужу мову.

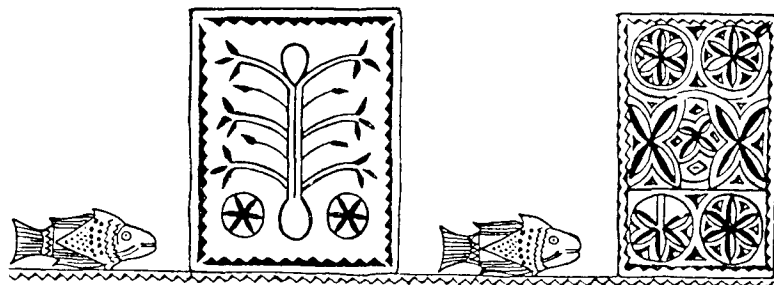
ТИ ЗРІКСЯ МОВИ

*Ти зрікся мови рідної!
Тобі твоя земля родити перестане!
Зелена гілка в лузі на вербі
Від дотику твого зів'яне!*

*Ти зрікся мови рідної,
Твій дух на млицих жадає танцювати!
Від ласк твоїх закам'яніє друг
І посивіє рідна мати!*

*Ти зрікся мови рідної — віки
Ти йтимеш темний, як сльота осіння!
Від погляду твого серця й зірки
Обернуться в сліпе каміння!*

*Ти зрікся мови рідної — нема
Тепер у тебе твого роду, ні народу!
Чужинця шани ждатимеш дарма!
В твій слід він кине — сміх й погорду!
Ти зрікся мови рідної!*

“...І МОВУ ЇЇ СОЛОВ’ІНУ...”

Як відомо, наведена цитата — із вірша Володимира Сосюри “Любіть Україну”. Із вірша, що ним дозволила була, советська влада, на короткий повоєнний час, потішитися українцям. А тоді заборонила і вірш, і повела наступ на мову. Не прямим валуєвським: “Не було і бути не може”, а куди складнішими, та, на жаль, і успішнішими засобами. Пропагандою необхідности злиття мов, як і народів, штучним створюванням “безперспективности” української мови, підступним законом про свободу батькам — вибирати мову навчання дитині. На сьогодні вже недаром поучає молоде покоління сучасний поет, Іван Малкович:

“...Можуть настати і такі часи,
коли нашої мови
не буде пам'ятати
навіть найменший соловейко.
Тому не можна покладатися
тількина солов'їв,
дитино...”

І справді, політика останніх десятиліть, що їх дуже ефмістично звуть тепер “періодом застою”, довела до того, що може справді вже й солов'ї забули. Українська мова на своїй власній території силою заведена у такі глибини непошани й забуття, що залишається їй лиш дві можливості: або зникнути з лиця землі, або крутити поворотом, піднятися до нового росту. І на наших таки очах цей поворот стався. За почином безпрецедентного виступу Спілки Письменників України — розбудилася хвиля відродження мови, тиск населення вже навіть змусив уряд УРСР удержавнити її, хоч не без типових бюрократичних “зашморгів”. І це наводить на гадку якусь вищу закономірність. Ось на початку минулого століття впадав у розпач поет Амвросій Метлинський:

“Грім напусти на нас, Боже, спали нас в пожарі,
Бо і в мені і в бандурі вже глас завмирає!
Вже не горітиме, вже не горітиме, як в хмарі,
Пісня в народі, бо вже наша мова конає...”

А в той же час виростав в укритті, пасучи громадські ягнята, Той, хто мав цю мову не лиш відродити, а й вивести на небували висоти, виростав Тарас Шевченко.

І так і тепер, за голосом Спілки Письменників України піднялися безчисленні інші, навіть у найбільш русифікованих південних і східних областях України. Поет Степан Сапеляк розказує, як у Харкові на вічі його просили російською мовою: “Говоріть до нас по-українському!”

Чуємо й бачимо на відео-лентах, як люди на вулицях Києва (того Києва, де донедавна вважалось ще майже непристойним — говорити українською мовою!) просто вибачаються, що московська школа відівчила їх від рідної мови, і тепер їм важко. А збудження такої самосвідомості — це вже дуже багато. Зрештою спонтанне поставання Товариств Української Мови ім. Т. Шевченка, вказує тим більше, що хоч нашої мові співали вже не раз подзвінне, та поховати її не змогли.

Ця хвиля відродження зійшлася із 175-літтям із дня народження Тараса Шевченка. Покликаючись на велику річницю, і Світовий Конгрес Вільних Українців проголосив цей 1989 рік — роком української мови. А йдуть старання, щоб продовжити цей рік на цілу декаду, бо вимоги життя вказують на таку потребу.

І тут, після радісного погляду на те, що діється на українських землях, треба нам, природнім порядком, поглянути і по нашій діяспорі. На стан нашої мови, де її ніхто не забороняє. І глянувши тверезо та без зайвих прикрашувань, побачимо те, що насувається на очі на кожному кроці, в наших родинах, установах, Церквах, аж до найвищих з'єднань включно. Що далі йдемо в часі та зростанні нових поколінь, наша мова невпинно бідніє, костеніє тратить свій кольорит та емоційне наснаження, аж до повного зануку. З такого стану ширяться злосливим вірусом теорії, що “можна бути добрим українцем і без мови” (покликаються при тому то на жидів, то на ірландців, то ще на когось...). Доходить і до нарікань, що саме через вимогу знання української мови “не одна вартісна одиниця відійшла від українства”...

Дарма, що вчені-мовознавці та літератори вже давно

доказали нерозривність життя мови з життям народу. Ось хоч би відомий педагог, Костянтин Ушинський: “Мова є найживіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живущі та майбутні покоління народу в одно велике історичне живе ціле. Вона не тільки виявляє собою життєвість народу, але є якраз саме це життя. Коли зникає народня мова — народу більше нема”.

І поскільки обов'язком кожного українця є зберігати це життя народу, то наскільки ж більше лежить цей обов'язок на пластунові! Правда, бували спроби поставити чітко вимогу до всіх пластунів — обов'язково вчитися у школах українознавства (хоч були і протести проти цього), ПКД виключив можливість творення чужомовних пластових частин, а експеримент КПС Німеччини, приймання до Пласту виключно дітей, які опановують українську мову — виказався успішним. Але ... нам надто добре відома дійсність. Ще які два десятки років тому звернення уваги пластунам в одностроях на їх мову, викликало хоч збентеження, засоромлення, перепрошування. Далі такі уваги викликали деколи обурення, “хто сміє мішатися в їх особисті справи”, трапляються невинні здивування, “що має спільного мова з одностроем”, а врешті й таке буває наполегливіші виховники уступають, бо “хіба б нічого іншого не робити, як лиш весь час “переслідувати” загально добрих, крім мови, пластунів...” І так все пливе спокійним, нескаламученим руслом, стається традицією. Ростуть пластуни, ростуть відзнаки на їх одностроях, новаки стають вже самі пластовими батьками ... ну, а мова?

Сумна це картина, але прикрашування дійсності далеко не заведе... Очевидно, що є світлі винятки, є пластові родини, де мова живе справді на заслуженому почесному місці, але скільки їх?...

Куди легше стверджувати невідрадний стан, як знайти пораду на нього. Треба сказати що й не бракує пластунів, які стараються цьому зарадити. Скільки ж то зусиль зроблено, щоб перевести різні відзначки та “камінчики” української мови в таборах, скільки було і є у пластових журналах та інших статтях на тему мови, чи хоч би згадати знаменитий збірник матеріалів про українську мову, що його видав невтомний Курінь УПС “Верховинки” заходом КПС на ЗСА. Тут можна сказати ще немало, про те, що зробити можна, і що, теоретично, вже таке знайоме, що аж “оклепане”: про інтенсивні гутірки, про гасла в праці на тему мови, виготовлення дальших матеріалів для

кожного пластового ступеня, про збільшення зацікавлення українською книжкою, про змаги, конкурси в читанні, писанні, вживанні мови, про якнайбільше українських написів у домівці. Але це поодинокі заходи, а виглядає, що в першу чергу приходить говорити про їх основу, свідомість їх необхідності — у тих, хто сьогодні за Пласт відповідає, хто взагалі є членом Пласту. Немає бо сумніву, що справа втримання мови — це не лиш справа механічного її вивчення, бистроти пам'яті, щоб не помилитися, коли її треба вживати. Це проблема цілої психологічної настанови, проблема мотивації цієї вірності своїй мові, не зважаючи на всі труднощі. Якби молодь справді хотіла шанувати та плекати свою мову, вона могла б знайти можливості вправлятися в уживанні мови, у збагачуванні її, при кожній нагоді, як при приватних зустрічах, так на сходинах, імпрезах, таборах. Вона радо читала б українську книжку й пресу, цікавилася б нею, обговорювала прочитане в пластовому гурті. Але трудність саме в тому, щоб розбудити оце рішуче "хочу". Одна із стандартних розв'язок — це "тиск докільля ровесників", сила, що на ній у пластовій системі так багато побудовано. Згадаймо наші молоді роки, коли ознакою українського патріота (а тим самим і молодої людини, яка втішалася авторитетом поміж своїми друзями), була не лиш "бібула" — підпільна література в шкільній течці, але й особливо поправна мова. Не було ніякою образою у дружньому гурті, поправити когось, хто неправильно висловився по-українському. Навпаки, того, хто знав, як треба поправити, належно шанували. І мова жила, досконалилася, красувалася...

Такі тужливі згадки про минуле — але чи ж досить тужити?

Очевидно, обставини інші. Але ж сьогодні зустрічаємо таке позитивне явище, як поворот до українства журналістки Мирни Косташ, третього вже покоління в Канаді. У недавньому числі журналу "Жіночий світ" вона сповідається, що з професійної цікавості зайнялася досліджуванням українських поселень в Канаді, і ступнево дійшла до відчуття свого кореня, вивчила мову настільки, що вже читає свобідно "Кобзаря" в оригіналі, і глибоко вдоволена з цього.

Отже тим більше можливий шлях до цього добровільного та природнього, зрештою, звороту до рідної спадщини, яка починається із мови, у наших пластунів, які все ще так далеко не відійшли від українства. Це вимагає, в першу чергу, рішучої постави виховників у кожному окремому випадку. "Тиск

середовища ровесників" мусить розпочатися від того, щоб виховники вказали на цю безумовну вартість рідної мови. Як сказано, втримання української мови в діаспорі — справа не так техніки, засобів, а атмосфери. Атмосферу ж творять люди, свідомі й переконані в правоті своїх намагань. Сьогодні ж маємо для того ще й неоціненої ваги засіб і незаперечний доказ — у радості наших братів з України, які так ентузіастично вітають факт, що ми, після стількох років у чужині — таки маємо спільну з ними нашу мову.

І коли говоримо, що "Пластун вірний Україні", то щоденним і незначучішим плебісцитом його вірності — є саме українська мова.

Так вірмо і так діймо — і побачимо, що справа не безнадійна. Солов'їв бо на чужині не має — є лиш ми з нашою відповідальністю.

ПОЕТИЧНЕ СЛОВО НА ВОЛИНІ

Свято шанують на Волині пам'ять про велику українську поетесу Лесю Українку. Ще одним проявом загальної поваги до автора "Досвітніх вогнів" стало літературно-художнє свято "Лесина пісня". Його учасниками були письменники України, Російської Федерації, Білорусії, республік Закавказзя, Прибалтики.

Літератори відвідали місця, пов'язані з ім'ям поетеси, зустрілися зі студентами вузів і учнями технікумів, побували в музеї-садибі Лесі Українки в селі Колодяжному. Центральними подіями свята були літературно-художні вечори, які відбулися в Луцьку та будинку культури Колодяжного. Про безсмертя поезії Лесі Українки, її життєдайний вплив на творчість сучасних майстрів слова говорили керівник делегації Спілки письменників СРСР Володимир Костров, український поет Іван Драч, білоруський літератор Володимир Колесник, посланці Грузії і Азербайджану Отар Шаламберідзе й Абдула Аббас, латвійський поет, критик і перекладач Кнут Скуенієкс, а також відомий громадський діяч з Нью-Йорка, племінник Лесі Українки Юрій Косач.

Літературно-художнє свято "Лесина пісня" віднині проводитиметься на Волині щороку.

(ПАТАУ)

**СИРИЙ ЛЕВ: Спогад про основника Пласту
д-ра О. Тисовського**

Перший раз зустрів я ДРОТа, пам'ятаю добре, в 1921 році, в хаті сеніора проф. М. Федусевича, до якого я зайшов був у справах нашої школи (українського учительського семінаря). Вони оба там переглядали "щіткову відбитку" підручника "Життя в Пласті".

Мабуть, ще в лютому або березні 1922 року ДРОТ, як Голова Верховної Пластової Ради, надав мені грамоту "Відпоручника ВПРади", (нині — зв'язкового). Та перед покликанням мене до ВПРади, почав ДРОТ зі мною гей-би правильний семінар. Бував я тоді частіше в нього при вул. Хмельовського ч. 15, в домі пізнішого його тестя, професора університету д-ра Кирила Студинського, що в його домі містилася тоді також і пластова домівка, на піддашші. Поволі, але чим краще я пізнавав тоді індивідуальність ДРОТа.

Він високий, стрункий, пропорційно збудований, держиться завжди дуже просто, так що виглядає вищий, як є. Лице подовгасте, з виразними чертами, очі сталевого кольору, але об'єктивно лагідні, ніс видовжений, уста вузькі, затиснені нормально. Блонд волосся дбайливо зачесане догори, трохи кручене. Звичайно був убраний у темний одяг, що виказував скромність, але й рівночасно велику чистоту, дбайливість.

В цілій зовнішній поставі мав скорше вигляд англієця, недармо він уже тоді, як один із нечисленних українців, володів англійською мовою в слові і письмі. Та ще приємніше вражала його спокійна, зрівноважена духовна постава, яку я згодом поволі, крок за кроком пізнавав і належно навчився оцінювати. Він ніколи не уносився, ні одного зайвого слова, як часом нерішений був, волів мовчати. Вповні толерантний до думок інших, зручно шукав у них співзвучности зі своїми поглядами, а коли натрапляв на діаметрально протилежну своїй думку, підпорядковував себе льюляльно думці компетентного загалу, переконаний, що якщо

його думка правильна, то сама своєю доцільністю таки колись переборе інші погляди. Загально здавалося, що він штучно-холодний, але я згодом пізнав, що ця поверховна холодність є впливом наскрізь опанованого характеру, хоч поза цією холодністю криється також глибока віра фанатика-науковця в правильність досліджуваного шляху. Також щойно згодом згодом я пізнав, що ДРОТ вмів бути у вужчому, ним ствердженому та вибраному товаристві, навіть дуже дотепний, як то загалом називається "товариський"...

(Із "Л.Д.З.", липень 1956)

Не дивись на москалів; хай вони пишуть по-своєму; а ми будемо писати своїм способом. Вони мають свій народ і свою мову, і ми маємо свій народ і мову. Люди можуть рішати, хто є кращий.

Тарас Шевченко (1814—1861)

Струни нашої рідної мови єднують нас з усіма іншими мовами.

Павло Житецький (1837—1911), український філолог.

Українці мусять бути найспівучішою мелодійною нацією у світі.

Йоган-Джордж Коль (1808—1878), мандрівник-німець.

ДЕЩО ПРО “СИЛУ ХАРАКТЕРУ”

Недавно тому попала мені до рук дуже цікава канадська публікація “Де Роял Бенк Леттер” за травень-червень 1988р. Це звичайна чотири сторінкова газетка зі статтею на певну одну тему. Цей останній випуск мав тему: “Сила характеру” Роберта Стюарта. Тому, що на такі теми тепер не пишуть багато і часто, — я бажав би поділитися думками цієї статті з читачами, бо вона є цікавою і дуже актуальною на наші часи.

Справді, люди майже призабули про таке колись важливе, часто дискутоване, голосне і популярне слово “характер”. Навіть у школах чи виховних організаціях менше і менше чуємо, ще менше дискутуємо чи взагалі розмовляємо про суть і розвиток людського, характеру, його важливість і значення для людини як одиниці, так і спільноти. Тут, мовляв, поняття характеру покривається з поняттям особовості і про особовість пишуть багато. В дійсності так не є. Сьогодні на північно-американському континенті, як і можливо в інших країнах світу, інші вартості й принципи полонили людську увагу, зацікавлення чи навіть тему звичайних розмов. Традиційні людські вартості, включно з характером, відсуваються на дальший плян вже досить давно. І, як це не дивно, що кілька, здавалося б малозначних випадків, довели неначе до формулювання рішення: “Не зігноруймо вже ніколи більше того, що називається найбільшою людською цінністю-потребою, себто характером”. Цією подією було співвідношення Гери Гарта, американського (одруженого) демократичного сенатора, бажуючого бути кандидатом на президента ЗСА у виборах, до молоді і при тому досить гарної дівчини. Цей інцидент із знімкою попав на передові сторінки преси і телебачення. Другим таким невинним інцидентом було “запозичення” політичної фрази сен. Джовом Байденом з промови британського лейбориста Ніля Кіннока у його досить дотепній промові. Байден також бажав бути кандидатом на президента з демократичної

партії. Ця проблема поведінки, можливо, уявна родинна зрада, а також присвоєння і використання одної чужої фрази у промові, сталися змістом дискусії в ЗСА, а при тому й у світі. Виринуло конкретне питання, чи людина, яка дійсно, чи уявно (про людське око) робить враження, що вона зраджує свою родину, жінку, чи говорить неправду, може стати чи зайняти провідне й відповідальне місце голови чи президента держави? На цю тему американська, як і взагалі світова преса широко дискутували і остаточно дали вирок: Ні! Такі люди не повинні бути провідниками чи головами держави. І справді обидва кандидати з жalem зрезигнували і правдоподібно підуть у політичне забуття, хоч залишаться в історії, як приклад невдачі через особисте недомагання чи недоліки в їхньому характері. Отже, під словом “характер” було написано масу книг, статей і розвідок, а також характер людини був центральною темою, бо люди були дуже чулі на цю людську властивість. А чому ж журналісти повернули аж у вікторіянські часи? Автор згаданої статті пояснює це тим, що немає іншого, модернішого слова, яке б окреслило точнісінько те, про що думають журналісти, коли пишуть про характер. Наприклад, вони могли б писати і про престиж, чесність, правдивість, стабільність, постійність, моральний рівень, але всі ті слова таки не зможуть дати есенції, суті слова “характер”. І справді концепт характеру тяжко спрецизувати і всесторонньо окреслити. Коли, наприклад, додамо чи окреслимо: “моральні якості” зокрема “репутація” — то це вказувало б на певну ілюзорність, бо ж чиясь думка про репутацію характеру якоїсь особи може бути цілковито неправдивою. Це ми часто завважуємо у політичному житті, що з одного боку репутація була такою, а дійсність виявилася цілком іншою, бо справді ніхто не може знати всього про внутрішнє чи духове життя, чи стан іншої людини. Правдиво оцінити себе чи інших є дуже трудно, коли існують інші чи різні моральні критерії, чи стандарти оцінювань. Інколи існує т. зв. “герд інстинкт” чи “інстинкт юрби”, що мовляв “всі так роблять”. Інколи відкинення одиницею тези, що “всі так роблять” і поступування шляхом власного сумління може поставити її у дуже клопітливе і неприємне становище, де інші члени “юрби” можуть від неї відцуратися, оплюгавлювати її, ігнорувати її, чи робити інші неприємності, дарма, що вона є цінною одиницею. Нічого не потребує більше сили, відваги і витривалости, як пливати проти течії, проти хвиль. Тому моральна

сила це не щось таке, що “стається” чи “мається”, як скажимо, фізичну чи інтелектуальну силу, з якою людина могла вродитися. Характер людини будується тяжкою працею, вправами і силою волі, кількістю і якістю ума й духа.

Всього цього так дуже потрібно у формуванні характеру. Це неначе праця мистця, маніфестація пильності, опіки і самопошани. Батьки і виховники інколи завчасно звільняються від обов'язку формувати характер молодих, лишаячи це їм виконати у замолодому віці. Ніколи перед тим та самовідповідальність молодих не була труднішою як у сучасності. Розлюзненість і нездисциплінованість сучасної культури спонукає молодих людей до спокус: пілюль, наркотиків, алкоголю, безладної і безвідповідальної сексуальної поведінки та “легкого гроша”. Навіть слово “спокуса”— темптейшен — сьогодні має інше значення. Вона, спокуса, є неначе сполучення з якимсь невидимим тиском, що голосить: “піді”, “спробуй”, “дістань”, “здобудь”!.. Спокуса також це неначе магнетна сила, яка використовує слабості чи хотіння, які існують у людині. Це потверджує богословіє і психологія, що людина має певні слабші чи сильніші сторони, чи якості своєї особовости. Це є ціле нещастя сьогодні, що сучасним моттом чи гаслом поведінки є що: “я не винен”, “диявол сказав мені це зробити”. Це суспільні і психологічні фактори сучасності неначе звільняють людину від контролі над собою і своїми вчинками, своїми пристрастями й забаганками популяризованими “народними психологами” та їхніми “бестселерами” — книжками у яких дораджується “не будь суворим до себе”, коли людина навіть попаде у спокусу. Вони закликають це почуття винности чи гріха викинути зі себе, себто перекреслити пересторогу власного сумління. Не купуй всього для вигоди життя, що якраз щось те хочуть продати нечесні продавці масової комунікації, включаючи тут розлюзненість моралі, поширення алкоголізму, випадковости і безвідповідальности любовних “приступів”, тощо з якими змагалось людство довгі століття без т. зв. “квік фікс” — скорої і легкої розв'язки. Люди сталися тепер толерантнішими до людських слабостей чи забаганок, ніж це було давніше. Звичайні люди були навчені прощати тут і там маленькі чужі погріхи ближніх, спричинені їхнім психологічним станом чи обставинами. А тепер цю саму методику ми застосуємо

до себе самих і прощаємо самі собі чи дозволяємо собі на різні прогріхи тут і там. А де самолюбність чи співчуття собі є видні, там самоконтроля, обмежування, чи стримання себе зникають. Самоконтроля є першою лінією оборони проти хаосу і розладу власного життя. Колись у книжках писали і дораджували, що шлях до успіху є працьовитість, чесність і всесторонність. Сьогодні говорять, що за гроші можна все купити, навіть щастя. Давніше проповідники проповідували: що це є зло і чому зло є злом. Вони допомагали поборювати спокуси. Тепер впливи Церкви підкупають і є багато людей, що не вміють розрізнити добра від зла. Цьому допомагають несумлінні псевдонауковці, псевдопсихологи, які твердять, що зло є продуктом психологічних недомогань і їх можна вилікувати зовнішніми лікуваннями, а не внутрішньою силою волі. Тому сьогодні є так багато людей, які твердять, що немає нічого надмірно злого, хіба що воно може бути “нелегальне”. А якщо людина не є відповідальною за свої вчинки, значить вона не відчуває гріха, ані не є грішником, бо все це було тільки “помилкою”. Чи люди ходять до церкви чи ні, коли вони характерні, то притримуються вікових релігійних принципів, вони допомагають добровільною працею, часом, грішми для загального добра і вони допомагають потребуючим, вони респектують почуття і права ближніх. Все це виявляє повинність чи зобов'язання одиниці до спільноти. Без цього цивілізація не могла б існувати. В місцях, де таких почуттів добровільної повинности немає і її не цінують, там існує нахил повернутися до варварства, дикости і жорстокости. Де обдурювання, брехня, призирство і зневага до людини існують як правило, там брехуни і буйволи перебирають владу. Відколи демократія є “урядом людей, вибраним народом і для народу” — там моральні якості держави і народу є нероздільні. Це також значить, що коли високі якості чеснот не є практиковані в кожній ділянці життя спільноти — в бізнесах, професіях, мистецтві, вихованні, навіть у спорті,— там заледве можливо сподіватись високих стандартів від політиків. Інколи люди мають настанову сподіватись багато від уряду, що уряд може і повинен все зробити. Звичайно певні настанови формуються в домах чи родинах. Їхнє життя має певне значення, як оті: служіння прикладом для інших. “Не саме виховання, а характер є найбільшою потребою людини і її безпеки” — казав англійський філософ Герберт Спенсер, а

філософ Ляо Тсу в 6-ому столітті перед нашою ерою сказав: "Якщо правило живе в душі, там буде краса в людині, якщо є краса в людині, там буде гармонія в родинному домі. Якщо є гармонія в родині, там буде порядок у нації. Якщо буде порядок у нації, тоді буде мир у світі". Тому майбутність людини залежить від "правильності у душі", але як вона туди зайде? Філософи століттями про це дискутували. Чи ми народжуємося з ним — з характером? Чи розвинули його за життя? Одне, проте, важливе: характер можна плекати певним змагом. Його треба усвідомлювати та вправляти, щоб не знидів, не змарнів не зник. А вправляти його, це щось таке фундаментальне, що це можеш тільки ТИ САМ зробити, — дораджує автор.

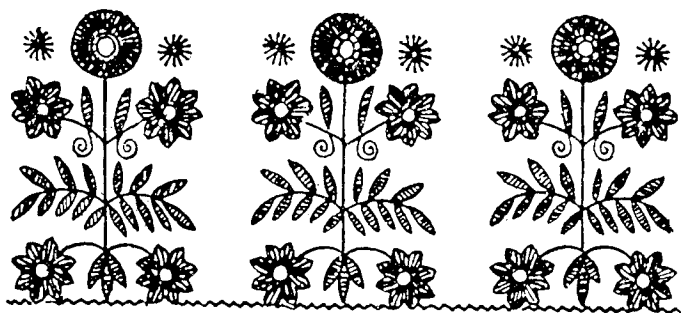
Мова рутенців (українців — Ред.) — народна і літературна, це теперішнє моє головне зацікавлення, для мене — чеха — це велика насолода... Чехові це справляє величезну приємність розмовляти з рутенцем.

Ян Ковбек (1805—1854), чеський автор і вчений.

Я дуже люблю українську мову; уважаю, що вона поміж слов'янськими мовами звучить як італійська поміж своїми сестрами.

Назім Гікмет (1902—1963), турецький поет.

ПЛАСТОВИЙ КОНГРЕС ТРЕТІЙ

ВІСНИК
ПЛАСТОВОЇ СТУДЕНЦЬКОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ
В ЛЬВОВІ

КОНСПЕКТ

(Дискусійних Вечорів Пластової Станиці Філадельфія, присвячених тематиці другої Сесії Пластового Конгресу Третього)

ПОСЕЛЕННЯ — ДІЯСПОРА

Більшість словників та енциклопедій дуже виразно поєднує термін "діяспора" з жидівськими поселеннями в світі. Вживати термін "діяспора" на окреслення українських поселень, нехай і організаційно завершених, мабуть не є влучним. Термін "українські поселення" є для цього відповіднішим.

Кожна війна і спричинена нею еміграція не є явищем ані нормальним, ані постійним, але є явищем переходовим. Скоріше чи пізніше відносини унормуються і на нових поселеннях, чи це діяспора чи ні, якщо поселення розпорошені й не заселені в масі, еміграція до трьох поколінь, за винятком одиниць, стане своєрідними автохтонами країн замешкання, хоч і буде свідомо свого коріння. Статистика (Боцюрків, Головінський, Ісаїв, Воловина та американські джерела) вказує на швидкий занепад мови імігрантів.

Залежно від причин, які привели емігрантів на нові місця поселення (політичні, економічні, заробіткові), родини емігрантів можуть більш чи менш шанувати й зберігати свою мову й спадщину. Але без більшого припливу нових імігрантів з батьківщини, який може сповільнити автохтонізацію, чи без інших надзвичайних, потрясаючих причин і подій рахувати на вічність поселення чи діяспори не є реальним. Вправді діяспора не мусить зникнути, але форми, які вона прибере, не будуть українськими в нашому розумінні.

За Ісаєвим, перша генерація це ті, що приїхали зі закінченою середньою школою; друга — це ті, що почали ходити до школи на місцях поселення; третя генерація — це їхні діти. Організаційну

надбудову місць поселень (СКВУ) реалізували люди першої генерації, мало другої генерації; третя генерація (тут мова про іміграцію після II-ої світової війни) ще себе не проявила.

В різних місцях поселення є різні умовини. Найсприятливішими для вдержання української ідентичности є країни на захід Канади й Аргентіни, там автохтонізація мабуть буде найповільнішою. Узагальнювати всі місця діаспори не можна.

У проблематиці Конгресу забагато місця присвячено т. зв. діаспорі, на яку ми впливу майже не маємо. Ми можемо ствердити її стан, якою вона є, і на цьому скінчити. Журба діаспорою не є нашим завданням як організації. Ми не диспонуємо для цього відповідними ресурсами. Чому Пласт має журитися тим, чи буде в діаспорі місце для всіх українців? Ми говоримо про візію, ідеологію діаспори і надто амбітно думаємо, що ми надаємо тон діаспорі, але так не є. На це теж в нас нема ресурсів, ми навіть не можемо справно налагодити нашу пластову працю. Головна візія й ідеологія діаспори — це зберегти себе якнайдовше українцями, бо тільки так довго будемо глядіти на життя через призму українства. Якщо ж мова про єдність, то того є два поняття. Ми неправильно думаємо, що єдність — це однаковий спосіб думання й дії. З нас той іншої думки є, майже, зрадником, треба його поборювати. Але єдність це не односторонність, але взаємна пошана навіть до найбільш розбіжних думок.

Порівнювання жидівської діаспори з нашою виходить на нашу некористь. Жиди скитаються віками, мають у тому свою практику й історично релігійне призначення вибраного народу, а тепер і державу. Ми хотіли знайти сильні аргументи, які б промовили до молоді, за зберіганням ідентичности, але досі настільки переконливих ми не знайшли.

Постання української держави було б великим ідейним застриком для діаспори, а всестороння поміч тій державі була б першим завданням діаспори. Теоретизувати про те, як нам бути тоді, є тепер витратою часу. Ніхто досі ще не окреслив задовільно і переконливо потребу існування й завдання діаспори під сучасну пору. Але діаспора народу в змаганні за свободу є дуже вагомою. Числа діаспори можуть мінятися, але не її вагомість.

ПЛАСТ І ПОСЕЛЕННЯ/ДІАСПОРА

Від заснування Пласт був завжди виховною, громадською організацією. Його завданням — виховати молодь на характерних людей зі світоглядом на основах християнської моралі та етики. Ці люди мали увійти в громадську працю та вести її, стосуючи набуте в Пласті знання провідництва, вмілостей та все те, що схоплене в 3-ох Головних обов'язках і Пластовому Законі. Ніхто не говорив на рідних землях, що Пласт є політичною організацією й нема потреби говорити про це тепер. Це також і тому, що різні люди по-різному цей термін розуміють, а деяких просто цей термін дразнить. Пласт ніколи не претендував на те, що виховує провідників, хоч з його рядів вийшло багато провідників різних ділянок громадського життя. Пласт служив громаді.

Завдання Пласту в основному не змінилися на нових поселеннях в діаспорі. Пласт далі на послугах громади, отже є громадською організацією зі завданням виховати молодь на характерних із ідеалістичним світоглядом людей на службу громаді. Можливо характер громади змінився, бо вона не все є українською, але завдання Пласту на дальший приціл є те саме. Пласт і далі понадпартійний, понадконфесійний та вище всяких льокальних (а навіть і центральних не-соборних) організацій. Цього завдання Пласту ніяк не слід нагинати, міняти чи льокалізувати, бо такі зміни зроблять Пласт не-пластовим. Пласт є загальноукраїнською цінністю і має право домагатися свого заслуженого місця в громаді, її визнання, співпраці, а то й допомоги в реалізації своїх завдань.

ПЛАСТ ЯК ОРГАНІЗАЦІЯ

Згідно з дефініцією, Пласт це організація української молоді для всестороннього патріотичного самовиховання. Постають питання: чи теперішня молодь є українською чи тільки українського походження? Чи Пласт сьогодні є організацією молоді чи організацією для молоді? Як розуміти сьогодні термін — патріотичне самовиховання?

Чимраз більше наша молодь перестає бути українською молоддю (хоч нечисленні винятки є), і стає молоддю українського походження. Пласт для такої молоді ані не

подуманий, ані не призначений, і це є, мабуть, однією з поважних причин його занепаду.

Ми здаємо собі справу з того, що щось десь поважно недомагає й пробуємо направити, ті недомагання, піддаючи нові завдання чи цілі. Не раз пропонуємо дужу драстичну зміну засобів, наприклад, двомовність, яка все кінчається одномовністю. Але чому ми забуваємо при тому, що завданням Пласту є в першу чергу прищепити пластовий світогляд і характер, які визначені трьома головними обов'язками й Пластовим законом. Якщо не притримуємося тих основних завдань, то Пласт перестає бути Пластом.

Пласт перестає бути Пластом ще й з інших причин. Одна з них — це примітивний рівень пластових занять у найосновніших його клітинах — роях і гуртках. З дуже малими винятками виховники першої генерації менш чим задовільно приготувалися до зайнять роїв і гуртків. Брак солідної підготовки надробляли імпровізацією. Виховники другої генерації удосконалили цю імпровізацію, затрачуючи при цьому з очей головне завдання й мету Пласту. Виховники третьої генерації удосконалили цю імпровізацію, затрачуючи при цьому з очей головне завдання й мету Пласту. Виховники третьої генерації довели вже цю імпровізацію до перфекції і зробили її перманентною. Вони, молодь українського походження, неясно розуміють завдання Пласту, не знають і не певні що і як треба їм робити (хоч і тут є винятки). Говорять не українською мовою, хіба, що хтось старший слухає. Виховники не є такі, яких треба, але такі, які є. Ведуть зайняття тому, що "так треба". А там, де нема змістовної праці, нічого не діється і нема можливості зжитися.

Тим виховникам українського походження не можна закинути браку ідейності, бо без ідейності вони не були б виховниками. Але замало в них ідейності на те, щоб попрацювати солідно й приготувати сходини. Перманентна імпровізація їх добиває. Контакт з природою, так важливий у пластовому вихованні молоді, затрачується.

Нам конечно треба підвищити і вік і кваліфікації пластових виховників, бо ми дійшли до того, що в нас діти ведуть дітей та навчають їх бавитися.

Треба піднести якість занять і зацікавлення членства зайняттями у Пласті, бо вони дуже підупали. Не треба міняти ідейних основ, бо вони себе виправдали впродовж 75 років.

Можна міняти програму. Конгрес мусить вирішити, чи сьогодні є на потребу дня такий Пласт, як його засновано, та на який є мало клієнтів. Треба залишити те, що найбільш суттєве, менш суттєве змінити. За всяку ціну тримати високий приціл Пласту, будову характерів, елітарність і селекцію. Форму достосувати до обставин — знайти нову форму зі старим змістом. Потрібні нові, чіткі напрямні.

Тепер можна завважити більшу охоту юнацтва до Пласту, як це було кілька років тому. Після В'єтнаму змінилася в Америці атмосфера, є більше патріотизму й позитивного наставлення. У Філядельфії останніми роками велику позитивну роль відіграє Український Освітньо-Культурний Центр. Є певні зайняття, які дуже приманюють молодь — наприклад, водні й лещетарські табори. Такі цікаві для молоді зайняття треба вибрати й підсилити ними інші пластові зайняття.

Всі однозгідні з тим, що українську мову треба в Пласті затримати беззастережно. В інших країнах освічені люди все говорять кількома мовами. Навіть напів-освічені європейці не рідко говорять трьома мовами. Це відкрили американські студенти. Тепер по університетах знесли обов'язок вивчати чужу мову, бо студенти самостійно беруть курси й вивчають мову. Про це ми повинні переконати нашу молодь (справа більше психологічна), яка нерado й неохоче говорить українською мовою, хоч її непогано знає. Мову дають дітям впершу чергу батьки. Велику помилку роблять ті, які хочуть впровадити до Пласту мову країни поселення. Деякі батьки ставлять менший натиск на мову, але інші, особливо батьки самітників, дуже дбають про знання української мови дітей. У тих дітей ставлення до мови й Пласту є краще й виразніше як у пластунів з великих осередків. Нерідко такі самітники, приїхавши на пластові табори, розчаровуються малим знанням мови своїх товаришів і засмічують свою мову під час таборування. Але під час різних дискусій таборовики все були за затриманням української мови як єдиної у Пласті. Дитина європейських батьків, яка живе в європейській культурі і має знання другої мови має повніше культурне життя і кращій зв'язок з коренем через мову.

Молодь у загальному, однак, Пластом не захоплена. Наставлення молоді, вихованків великих осередків, є інакше від того, що було давніше. Батьки її тепер заможніші, живуть на периферіях міста, сусіди їхні не українці, з ними вони ходять до

школи і природньо зживаються. Гурток у Пласті створений штучно. Він не має потрібної дружби, він менше зжитий. Членам гуртка цікавіше йти деінде, а Пласт не є для них тим, чим для першої і другої генерації. До Пласту йдуть з обов'язку, з нехиттю, а не тому що Пласт їх приманює. Без цікавих, здорово-емоційних занять у природі, без переживань, потребу яких убила імпровізація, нема нагоди молоді зжитися й подружити поміж собою. Пласт стає товариством, приналежність до якого з примусу, без охоти. Якби програма занять була різnorodна й цікава, молодь не тікала б на інші заняття поза Пластом.

У висліді членство підупадає і числом і якістю. Пласт дав багато героїв, які віддали життя за Україну, бо таким був його давніше ідеал. Але жити для України тепер так, щоб дати зі себе як найбільше, є куди трудніше. Пласт у наших обставинах ледве чи спроможний досягнути такої мети. Молодь зацікавлена людськими правами і це треба поєднати з людськими правами українців. Дуже побажаним є аганжувати молодь у писання різних спростувань, опрокидувань неправдивих інформацій — листів до редакцій газет, до сенаторів тощо. Це можна б додати до вимог пластових проб. Дуже важливо поєднувати й підкреслювати вселюдські аспекти, бо ж Пласт виховує Людину. Тим часом зауважується амбівалентне становище Пласту до стану в Україні. Молода людина не знає як виглядає й працює наша громада, тому не можна провадити дискусій про речі, яких не знає.

Меншеартість — прикмета першої, частинно другої генерації, тих, які не зуміли вище вийти в житті. Нема почуття меншеартости в частині другої і в третій генерації, а зокрема в тих, які щось в житті досягнули (професіонали, підприємці, науковці, визначні учні). Хто хоче і вміє працювати, вже щось досягне і не має причини почуватися меншеартісним.

Але на кожному кроці видно брак зацікавлення, збайдужіння, яке не можна пояснювати тільки самою непевністю, браком зацікавлення і зниклом перспектив старшої генерації, що подекуди переноситься на молодші генерації.

У Філядельфії є на списку близько 100 сеніорів. Але живе з них Пластом, приходять і працює для Пласту смішно мало. На приблизно 1500 членів УПС на Великій Раді УПС було 56 осіб. Якби їх притиснути, може УПС міг би виконати якусь певну місію. Але в нас все йде механічно, різношерстно, а варто б сеніоратові,

як вихованим в Пласті людям, поважно застановитися над своїм місцем у Пласті.

Статистика росту-спаду Станиці Філядельфії показує, що може ще яких 10 до 15 років Пласт поклигає. Напевно подібно є в інших осередках. Перспективи не веселі. Що ж далі?

Є дві основні можливості:

1. Найвищий час вдарити на сполох. Ті, що можуть, зокрема ті, що знають і вміють з першої й другої генерації, йдуть до праці й допомагають молодим виховникам повернути правильне розуміння, методи та працю по низах. Це наше останнє зусилля за втримання Пласту пластовим. До цього потрібно людей. Кожна ідея, щоб її перевести в життя, потребує ідейних і відданих людей. Для цього потрібно теж цілеспрямованої співпраці батьків, церков, шкіл та всіх наших громадських організацій. Але людей потрібно найбільше. Від розшуку таких людей ми повинні починати. Як тих людей не буде, немає змислу щонебудь плянувати й беремо під увагу другу можливість.

2. Признаємо тепер чи за кілька або кільканадцять років, що в сьогоднішніх умовах нам не під силу втримати правдивий Пласт. Залишаємо його добре ім'я й традицію для історії й розв'язуємо Пласт.

Не є виключеним, що в невідомому майбутньому можуть статися дві події:

А. Знайдеться другий Дрот, який зуміє створити організацію для молоді українського походження діаспори на подобу Пласту, під іншою назвою та з іншою програмою, яка притягне й згуртує молодь діаспори.

Б. Постає самостійна Україна, в якій відновиться Пласт. Тоді 75-літній досвід і набуток пластової виховної системи треба буде передати як національний дорібок і духовий скарб нації для української молоді батьківщини. Пластову ідею, здорову не скривлену потребами діаспори, не зубожілу низьким рівнем та імпровізацією, не засмічену несуттєвими, на потребу дня зробленими змінами, повертаємо туди, звідки вона вийшла. Для цього нам треба робити плани й бути готовими.

ПЛАСТ І БАТЬКИ

Ставити питання у формі “Для яких батьків Пласт?” не потрібно, ані не доцільно. Пласт є для молоді всіх тих батьків, які своїх дітей до нього приведуть, без огляду на їхній професійний,

громадський чи маєтковий стан. Тих ідеальних домів, що описані в Пластовому Шляху, в Америці обмаль. Число їх зменшується, а їхні діти здебільша не є в Пласті. Очевидно, діти в Пласті мусять відповідати певним вимогам (мова, участь у зайняттях, охота тощо), а батьки мусять бути згідні з Пластом співпрацювати. Батьки записують дітей до Пласту, бо чули добру опінію про Пласт. Раз батьки зорієнтуються, що в Пласті є проблеми, вони попадають у паніку й починають критику. Тому куди важливішим є питання батьків, яке вони не раз ставили в минулому: "Який Пласт для наших дітей?"

Яким Пласт повинен бути і буде в майбутньому, ніхто не знає. На це є різні думки й бажання пластунів і батьків. Є такі що уважають Пласт за товариство для їхніх дітей. Деякі батьки забрали дітей, бо на їх думку Пласт їх псував, діти затрачували мову й позитивні прикмети.

Пласт, як громадська організація, діє на терені громади й не може себе від неї відділити. В цьому є така проблема: приклад, який дає громада, є для Пласту поганий. Вчимо пластунів шанувати релігійні свята, національні роковини. Приходимо до катедри на перше листопада — нас мало, а в катедрі майже порожньо. Це поганий приклад для молоді, він підриває й нівечить нашу науку. Ми мусимо увійти більше в громаду — може для того треба створити окремі програми, доповіді, семінари — щоб ми діяли однозгідно. Не є доцільним приводити Пласт до майже порожньої церкви. Також недоцільно втягувати молодь у всякі імпрези й академії, які для неї є малозрозумілі, або які дають їй поганий приклад.

Видвигаємо душевну непевність батьків. Ця непевність найбільша в батьків, яким поверх 45 років, які народилися в Європі. Ці батьки обсервують проблеми пластового проводу. бачать занепад рівня й дисципліни в Пласті. У той спосіб до цієї непевности причинюється теж і Пласт. Батьки мають ряд родинних цілей — приготувати дітей до успішного життя у професії, спорті, подружжі, українській громаді тощо. Часто вони бачать, що Пласт їм цьому своїм теперішнім рівнем не допомагає. Є велика прогалина між тим, що ми в Пласті проповідуємо, а що ми робимо.

Непевність є теж неукраїнське оточення. Суботи в дітей зайняті (але в дітей з оточення ні); в літі є табори — але не раз виринають інші потреби й цілі, які виглядають батькам на більш

важливі ніж табори. Діти натискають на батьків по лінії іншої, як пластова, і батьки не раз є безраді. Таким батькам найлегше критикувати Пласт. Станичним проводам кажуть, що ці проводи мають робити, але на ділі ці проводи можуть зробити дуже мало.

З пункту погляду Пласту є три категорії батьків:

1. Колишні пластуни вписують дітей до Пласту, щоб Пласт їх українізував. Ці батьки не сподіваються багато від Пласту, бо самі вони вже були свідками занепаду Пласту.

2. Ті, які українізують своїх дітей, висилають їх до Пласту, щоб там це продовжувати.

3. Сноби — вписують дітей до Пласту зі снобізму.

Молодь любить і хоче бути там, де є престиж, високі вимоги, де тяжко дістатися. Привернім у Пласті елітарність, елітарну програму. Пластову ідею треба затримати чистою. Для молоді, що туди не пасує, Потрібна друга організація молоді. Тепер у нас немає одного примірного гуртка — ми і не Пласт і не скавтінг — і дивуємося, що батьки почали до нас критично ставитися.

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ

Без тісної співпраці з батьками та їхньої допомоги пластова виховання молоді не може бути успішним. Така співпраця необхідна, вона ґрунтується на тому, що батьки приймають за дороговказ свого життя три головні обов'язки пластуна і пластовий закон. Це є найбільша й найважливіша передумова співпраці, яку Пласт ставить до батьків. Пласт — це спосіб життя цілої родини і так на це треба дивитися. Ціла родина заангажована у вихованні дітей-пластунів увесь час (бо за одну годину зайнять у тижні Пласт багато зробити не може). Це є та допомога, якої Пласт від батьків найбільше потребує. Більшість родин такого наставлення не має, а часто невиховно, в присутності дітей, критикує Пласт за різні, часами і оправдані його прояви. Не раз батьки своєю поведінкою дають приклади невідповідної оцінки вартостей Пласту.

Комунікація між Пластом і батьками мусить бути налагоджена. Її брак спричиняє велику шкоду і батькам, і Пластові. З хвилиною, як батьки вписують дитину до новацтва, треба моментально ангажувати батьків до співпраці й допомоги так, як це робить скавтінг. Треба провести для батьків семінар або й кілька їх, пояснити все, що треба, розділити функції. Окремі батьки можуть

займатися транспортом, вирядом, фінансами, повідомленням — у тісній співпраці і для допомоги виховникові. Зібрати дані від батьків (у формі анкети) хто, чим, як і коли може допомогти.

Давніше було багато спроб притягнути батьків до Пласту ближче й нав'язати з ними тісніший контакт. Спільні свячені, різдвяні свічечки тощо, не були однак розраховані на приєднання допомоги батьків, а були принагідні. Нам конечно дійти до постійного порозуміння з батьками, бо це є майже передумовою втримання Пласт живим.

Батьки вимагають від Пласту дати середовище, підготову до життя, виховання громадянина, а попри те опіку. Пласт хоче від батьків підпори й допомоги. Тепер існує брак комунікації між Пластом і батьками. Цей брак ускладнює молодий вік впорядників, які не мають розгону, відваги й практики говорити з батьками. Молодому вікові виховників притаманні шукання ідентифікації, знання, у них є надмір енергії. Своїми вимогами до Пласту батьки загрожують виховникам, які не все можуть і вміють виконати домагання батьків. Ми мусимо самих батьків заангажувати до допомоги у виховній праці. Порадьмося фахівців, які найкраще шляхи вживати для комунікації з батьками. Ми повинні дивитися на скавтові організації, які впродовж останніх кількох років дуже змінили свій підхід до батьків. Скавти прямо просять батьків до співпраці (при допомозі запитників — анкет), а у програмах вишколу багато місця присвячено комунікації з батьками.

Для нас не важливе, яким шляхом буде йти наша співпраця з батьками — через Пластприят чи інакше — але вона є конечною. Конечною є нав'язати тісну співпрацю поміж батьками, роями, гуртками, не конечно безпосередньо з батьками тих самих дітей роїв чи гуртків. Крім помочі, така співпраця дасть батькам змогу вглянути й взаємно зрозуміти чому діються в Пласті певні речі та чому на них батьки реагують у певний спосіб. Скритикувати переведення програми є багато легше, чим її провести, а конструктивна критика для нас є дуже потрібна. Вона можлива лише при наладнаній комунікації.

Виховання дітей в першу чергу є справою батьків. Як батьки не підтримають Пласту, не буде успіху. Батьки не повинні говорити проти Пласту при дітях. Пласт скликає сходи батьків на те, щоб дати вказівки. Дуже мало батьків на ці сходи

приходить; не приходять ці, яким ці сходи найбільше потрібні. На всіх батьків Станиці приходять яких 17 родин і це вказує на мале зацікавлення батьків. Деякі батьки, які ніколи не були в Пласті, можуть думати, що Пласт є на 100% зорганізований, діє справно й не потребує помочі. Але в більшості це збайдужіння, нехоть до співпраці. Все, що родини роблять для дітей, є виховне. Батьки можуть безпосередньо провадити гутірки з роями/гурками з ділянок своєї спеціальности (значки, комп'ютери), вже це саме зблизить їх до Пласту. Дитина звичайно поділяє зацікавлення батьків. Не раз важко знайти батьків з автами, щоб завезли дітей в терен. Є всюди лінії, не зацікавлені батьки, але їх мало. Чимало батьків не йде на сходи, бо знає, що там не буде нічого цікавого. Інші батьки мають обмаль часу й багато громадських обов'язків.

Є родини, яким залежить на Пласті й вони помагають. Вчать мови дітей власним прикладом. На заклик батьки зголосилися допомогти Пластові. Але є слушна критика: Пласт не плянує завчасу, все робиться в останній хвилі (імпровізація). Станиця повинна все завчасу розплянувати, розділити роботу й достосувати батьків до своїх плянів. Батькам соромно висилати неприготовлених дітей, наприклад, на Орликіяду. Батьки вдоволені, що діти в Пласті, хоч мають сумнів, чи з того буде велика користь.

Окремою справою є велика кількість сеніорів, молодших і старших, які у Пласті не активні. Важко всіх дорослих у Пласті й до праці для Пласту згуртувати, але багато сеніорів поставили Пласт на останнє місце й пішли громадсько працювати деінде. А склали вони в Пласті присягу...

Первісні пластуни пластували без огляду на родини. У переселених таборах були вони з родинами силою факту. На поселеннях спочатку була велика підпора батьків, але тепер вона дуже мала, хоч і дуже її треба. Слід би відповісти на питання — до якої міри сьогодні участь батьків достатня? Давніші моделі співпраці батьків з Пластом не є актуальні, треба нових, Треба такого родинного зацікавлення батьків пластовою працею, щоб батьки ставили до диспозиції Пластові свої послуги. Згадана анкета скавтів для батьків фактично інвентаризує фахи, вмлості, способи допомоги скавтінгові, які в потребі можна використати. Це теж повинно лягти в основу нашого "нового

моделю". Виринає потреба, щоб батьки не записували дітей до новацтва, але самі закладали новий новацький рій, подбали за виховника, приміщення, фонди тощо. Такі батьки мали б вплив на цей рій, але в рамках пластових приписів діяльності. Цей вплив міг би змінити на краще діяльність роїв, теж і гнізд. Можна б змінити стиль зайняття, до певної міри лучити зайняття роїв і гнізд, частіше проводити зайняття гніздовим способом, зокрема там, де нема досить роїв або новаків у роях. Такі методи вже давніше успішно практиковано по менших пластових осередках. Добра воля в батьків напевно знайдеться, нам треба знайти способи притягнути батьків до допомоги, згідно з приписами, які в Пласті існують, або ті приписи змінити.

Добрим засобом до зближення батьків є такі речі, як родинні табори (приклад "Хмельниченків"), лещетарські табори з батьками тощо, які кожна станиця для батьків, згл. спільно з батьками повинна організувати. Таку мережу таборів треба поширити, розбудувати та надати їм певних напрямних. Пласт повинен тут дати ініціативу, бо це добра нагода познайомити практично батьків з Пластом, щоб вони пізнали всі його основи, і як співпрацювати з Пластом. Це поважно відтяжить молодих виховників і заощадить їм багато часу, який їм треба витратити на освідомлювання й переконування батьків про пластовий стиль життя, потребу таборів тощо. Пласт був би дуже щасливим і багато краще б сьогодні виглядав, якби було попертя батьків і поважна допомога з їх сторони.

Практика показує, що діти сьогодні не є аж так дуже інакші, іншими є батьки. Пласт ніколи не існував тільки для свого власного добра; найбільше знеохочує і деморалізує виховників незацікавленість батьків і брак їхнього розуміння.

Думки і погляди тут зібрані є вислідом дискусійних вечорів Пластової Станиці Філядельфії. Вони ґрунтуються в першу чергу на спостереженнях про Пласт у місцевій Станиці. Загальна опінія дискутантів була, що не можна й нечесно так багато говорити про теорії й ідеали, як фактичний стан Пласту сьогодні є дуже невідрадний.

Не порушено тем, які дуже пекучі: зміни в спільноті щодо наставлення її до авторитету, відверта критика перед дітьми, семінари для батьків, які мають дітей в Пласті; як ладнати дисциплінарні проблеми та можливості таборів для виключного навчання української мови.

25 листопада 1986 р.

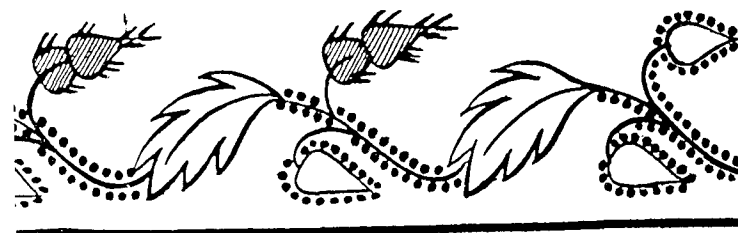
Я щасливий, що міг бути біля Тарасової могили. Це він навчив мене справжньої любові до моєї рідної мови і моєї рідної землі — моєї дорогої України.

Олександр Мишуга (1853—1922), оперний співак, українець.

Мова — це наші рамена, якими ми служимо людям, що нас породили, виростили й вигодували. Мова — це втілення думки. Що багатша думка, багатшає мова. Тож любімо, пізнаваймо і розвиваймо нашу рідну мову.

Максим Рильський (1895—1964), український поет.

Кожний може діяти без якогось знання, але неможливо діяти без знання рідної мови.

Теодосій Самотулка

“НАПИСАНЕ ПЕРОМ, НЕ ВИТЯГНЕСЬ ВОЛОМ”

Під час зібрання у Львові інж. Макар сказав: “Народ, який не має історії — не народ”. Цю думку можна застосувати також і до організації. Задумаймося, як працює пластова пам'ять і як на майже 80-му році існування Пласту пластові керівники хочуть відтворити його історію.

У довідці про Пласт в Енциклопедії Українознавства, ст. 2101-2106, за підписом Ю. Старосольського пороблено ряд недоліків, коли мова про УПН. А вона була приготовлена, як мені відомо, колегіально. Мої 13-річні заходи в справі поправок і доповнень не мали успіху. А там є основні помилки, от хоч щодо року створення УПН. Неправильне подання прізвища видатного новацького діяча І. Кліща і т. ін. Не місце тут на дискусію на ці теми. Та треба зауважити таке, коли керівниця ВСУМ, Цьопа Паліїв, покликала мене вести Плем'я Новаків у системі ВСУМ, я став студіювати моїх попередників, використовуючи різні доступні мені матеріали, інформації в журналі “Молоде життя”, розпитував у перших виховників, як напр., друга Т. Білостоцького, який став мені у великій пригоді. І так я став ще у Львові писати історію УПН на основі джерел, а не лише на споминах очевидців. І так ось і появилася праця: “25-річчя новацького руху”.

Автор довідки, з тих чи інших причин, не захотів звернутися до мене в справі матеріалів про УПН, про ВСУМ.

У Пластовому Шляху, ч.68, ст.44-49, поміщено “Конспект історії Українського Пласту”, зладжений пок. Осипом Бойчуком. По уважному його прочитанні й по роздумах у мене виникли такі міркування: Конспект виявляє дуже докладне розроблення розділів і підрозділів подій від 1911-1930 рр., маловичерпне про

часи під німецькою окупацією, а вже зовсім недоладне про часи еміграційні та поселенчі, які тривають уже приблизно 45 років. А треба сказати, що Пласт буйно розвивався в еміграційний період і потім протягом двох декад на поселеннях, і зробив великий стрибок у своїх розвиткових процесах. У розпрацюванні конспекту помічається схолястичний підхід із виразним наголошенням зовнішнього, формального аспекту виховної організації, для якої повинно бути важливішим і поставленим на перший план внутрішній аспект, виховний.

“Організація” (ст.46) накреслена в конспекті так заплутано, що не виходить поза межі первісної примітивної структури. Чи не відповідає правді факт, що ще перед розв'язанням Пласту в Галичині існували 4 улади? Історія повинна віддзеркалювати дійсність об'єктивно, а не суб'єктивно за особистим посиленням бажанням здійснення ідей автора конспекту.

У звіті ВПК (22 XII 1925 р.) читаємо: “III У лад Новиків. В квітні 1924 р. почала ВПК організувати Улад Новиків. З тією метою утворено окрему Управу, яка склала відповідний правильник. “Улад Новиків, це Улад для виховання молоді в пластовому дусі...” Отож був “Улад для виховання молоді у пластовому дусі” і не було подано кваліфікаційного додатку “підготовка до Пласту”. Треба підкреслити факт, що мислення і формулювання думки Верховною Пластовою Командою було правильне в той час і сьогодні вони актуальні й правильні.

Фактом є, що у Львові існував Львівський Курінь УПС, на сходинах якого Дрот відчитав реферат на тему: “Плян діяльності Гуртка Пластсеніорату”, а його “тези й висновки прийнято, як інструкцію для ведення Курінів УПС”. (Пл. Шлях, ч.III(1930, ст.8). У конспекті немає згадки про УПС, (Сеніорат) є лише про “УСП. Є ще підрозділ: “УСП (“почесні пластуни”). ЧИ це не є туманне? Організації також розвиваються шляхом деференціяції: “амебоїдна” система гуртка, — курінь — кіш тощо, а у віковому аспекті улади.

Створення ВПК було великою подією в структурі Пласту й тому в межах “Організації”, на мою думку, потрібний окремий підрозділ, що відносився б до пл. проводу. Розділ про “Діяльність” також не є опрацьований задовільно. Немає згадки про видавничу діяльність і т. ін.

Розділ про віднову Пласту накреслений радше в літописній формі. Брак підрозділу про організацію; є згадка про віднову

пластового сеніорату — значить, він колись існував; є підрозділ про проблеми Пласту у світі, але немає згадки про внутрішні проблеми, для прикладу: УПС, УПН; брак підрозділу про улади та хоч дещо про їх історії; історії країн-членів КУПО, повинні бути ширше опрацьовані; конспект робить враження незакінченого діла.

Підсумовуючи, “Конспект історії Українського Пласту” виявляє поважні недомогання. Розділи про різні періоди існування Пласту неоднаково опрацьовані: подрібно часи 1911-1930, а інші радше поверховно. На мою думку, ГПБ не повинна була затвердити цей конспект. Його треба основно переробити, а зокрема: II. Організація, IV. Пласт у Карпатській Україні, Б. Друга світова війна, В. Віднова Пласту поза Україною.

Аналітичні міркування на маргінесі деяких питань

1. У першу чергу нам треба мати виразну думку щодо формату “Історії” та способу здійснення задуму: історія чи літопис. У конспекті лінія між ними невиразна в деяких розділах. Чи це має бути сукупність фактів і важливіших подій за майже 80 років існування Пласту чи відтворення розвиткових процесів організації при допомозі фактів, подій і т. ін. На мою думку історія виховної організації повинна віддзеркалювати розвиток виховної думки, її структуру і дію примітивної в початкових роках, через події в 1924 р. аж по сьогоднішній час на місцях поселення, що в них відбувається діяльність, в ситуаціях різного географічного середовища, відмінних культур і поступу та високої технології. Розуміння розвиткових процесів індивідів і спільноти та навколишніх впливів на них сприятиме успішному переходові із сучасного в майбутнє.

2. Я вже згадав про нечіткість накреслення організації Пласту, а вже така важлива подія, як створення ВПК повинна мати свій підрозділ. У конспекті досить блідо з’ясовано питання “розросту Пласту”. А ці процеси є суттєві для існування Пласту. Також у виховній організації, якою є Пласт, відбуваються розвиткові процеси в двох аспектах, а це: ростом — тобто збільшенням числа членства та клітин на різних географічних теренах, і назріванням пластової виховної думки, та очевидно назріванням членів в аспекті “нового люду”. Юні пластуни не залишаються на все їхнє життя в “амебодній” системі гуртка, а ростуть і,

назрівуючи, стають старшими пластунами, а згодом пластунами сеніорами. На суттєвих, старих основах виростає той “новий люду”, використовуючи здорове нове із навколишнього світу, яким через інтеграцію збагачує себе й виховну систему Пласту.

Отож перед розв’язанням Пласту існували 4 улади: Улад Новиків (УПН), УПЮ, УСП і УПС. Чому в конспекті повертати назад регресувати? А вже зовсім заплутані вислови про УСП. Вони виразно вказують на зафіксування пластунів сеніорів на рівні адолесцентів. Саме і тут наступила затримка у назріванні деяких пластунів сеніорів, в тому і керівних. Це є всьому лихові корінь. У розділі “Віднова Пласту поза Україною” немає згадки про улади Пласту. Чому? Свідомо чи не свідомо трапився цей недолік? Чи автор конспекту виявив виразне становище до УПС? Рисою пластових керівників є обминати деякі навіть важливі питання, відкладати їх рішення навіть тоді, коли велика більшість не поділяє їхньої opinii. Пластово-зрілі пластуни повинні дивитися правді в очі й в конфронтації opinii розв’язувати проблеми. Зокрема це питання, а саме питання недостатньої пластової зрілості великої кількості пластового продукту, повинно бути продискутоване на ПКТ. Підсумовуючи, — організація Пласту накреслена в конспекті недоладно. Отож структура — невиразна, а вслід за цим діяльність квола, малоефективна. Приклад приблизно 25-річної дискусії в УПС: об’єднання чи улад, вказує на факт зайвої витрати часу і енергії на те, щоб “товкти воду в ступі” замість того, щоб збагатити бідну пластову літературу, от хоч би працями на теми пластової ощадности, самовиховання чи інші. Вузьке і мілке мислення...а дріб’язковість велика, яка затмарює мету Пласту.

Уладова система Пласту, яка відображає процеси назрівання пластуна у різних вікових групах повинна мати своє місце в історії Пласту.

2. Оформлення розділу про Пласт у Карпатській Україні нефортуно. Не так важливі написані праці про цю вітку Пласту, як її структура й дія. Треба дати признання її пластунам, що подбали про написання історії Пласту на Карпатській Україні, даючи цим вислів їхнього державнотворчого мислення та дії.

3. Потракткування пластових подій одним, позбавленим конкретности розділом “ВСУМ” за часів німецької окупації — неправильне. Організація, хоч і під іншою назвою, мала свій провід, а діяльність велася жваво, та, на жаль закоротко.

Відбувалися крайові конференції керівників клітин, таборів, вишколи. Мушу із задоволенням сказати, що під моїм керівництвом успішно діяли клітини Племені Новаків, яких членство під кінець 1943 р. становило 821 новачат. Львів ще ніколи не мав стільки зорганізованого новацтва, як за часів ВСУМ (12 гнізд із 370 новачатами). Започатковані мною вишколи новацьких виховників давали їм інструктаж щодо ведення праці на місцях, використовуючи мною опрацьовані матеріяли. У розвиткових процесах Пласту за часів ВСУМ УПН зробив помітний прогрес.

4. Віднова Пласту поза Україною займає приблизно 1/3 конспекту, неспівмірно коротку, коли брати до уваги 45-річний час існування. "Організація" десь загубилася. А був провід і діяв. Не виявляв він стільки динаміки й мудрости як колись ВПК, але діяв, ідучи низхідним шляхом аж по сьогоднішній день. Свідомо чи несвідомо автор конспекту залишив поза увагою питання структури Пласту, його улади, може й тому, що каменями спотикання були УПС і УПН. Немає згадки про внутрішні проблеми Пласту, немов немов би їх не було. Автор конспекту виявляє невірне сприймання дійсности, коли говорить про українську молодь "в чужих середовищах" чи про "модернізацію" пластових виховних засобів. Для молоді, народженої на поселеннях, середовище не є чуже. Модернізація, так бодай мені видається, є вразливим місцем автора, який хотів би радше бачити статус кво 1920-тих років.

Кінцеві роздуми і висновки.

Навіщо ж нам історія? Чи на те, щоб похвалитися, що ми її маємо? Історія — учителька життя. Історію повинні читати в першу чергу молоді пластуни, щоб пізнати пластове коріння, справжній пластовий шлях із його позитивами й негативами, пластову мудрість, джерело творчого запалу до дальшої праці для підготовки вихованків до майбутнього життя у черговому столітті. На 72-ох сторінках 3 перших чисел "Пластового Шляху" знаходимо більше пластової мудрости, як на сотнях пізніших чисел журналу. Чи маємо виразне уявлення щодо мети, структури, діяльности, методів праці? Колись у нас була мета ясна, але з бігом часу у скомплікованій дійсності нашого життя, пластові керівники розгубилися і навіть до мети не вставили суттєвого

виховного елементу, а це суспільного. Невиразна структура не може сприяти веденню ефективнішої діяльности, а методи в такій ситуації багато не допоможуть. Зараз перед нами важливе завдання — зберегти Пласт на поселеннях. Чи ми це робимо? Непомітні плянові реальні заходи для самозбереження, крім трафаретних деклямацій про мову, збереження української ідентичности, а, хіба ж це не іронія, коли вже 15 років поборюють пластову ідентичність новачат? Проблеми Пласту в світі треба студіювати! А чи ми це робимо? Як ми можемо розв'язувати проблеми Пласту в світі, коли ми не вміємо полагоджувати внутрішніх конфліктів чи проблем, як наприклад УПС і УПН. Пластові керівники закривають очі на них. А ми вибираємо їх на те, щоб "гави ловили" чи "репрезентували" Пласт, відбираючи звіти! Вони мають студіювати проблеми Пласту внутрішні й зовнішні, шукати їх розв'язки. Не можуть самі, хай питають інших, професіоналів. Та ба, в них мудрість своя. Як це все зрозуміти? Особиста й суспільна недостатня зрілість керівників. Правдою є, що лише мале число осіб досягає повністю рівня зрілости у розвитку "я" функцій. Але пластуни повинні змагати до високого лету і для цього їм треба користуватися самовихованням, на якому вони віковому рівні не були б.

Дрот написав: "...першою засадою в Пластсеніораті повинно бути: "Проч зі старістю, із старечою штучною повагою і фальшивим стидом!"... "Вони мають бути пластунами без пози", а я додав би без порожнього амбіціонерства, без заздрости, без страху перед критикою, без страху перед змінами, без страху перед самопізнанням. Саме воно зумовить усвідомлення собі, як діють наші оборонні механізми: заперечення, проєкція ("він тяжкий до співпраці"), надмірна компенсація (всезнайство) тощо. Тоді пізнаємо, як діють такі функції нашого "я", як контролю почувань та пристрастей, наші спілкування між собою, сприймання та сенс дійсности — так важливі в нашому особистому житті, як і нашої спільноти. Чому я про це пишу? Історія — учителька життя. І що вона вчить нас? Ми не маємо відповідного проводу на сьогоднішні часи. А щобільше особиста і суспільна незрілість є великою загрозою для нашого біологічного і суспільного самозбереження. Вихід із ситуації — праця над собою, створення ситуацій для росту провідників. Як здійснюється історія Пласту?

Як здійснюється історія Пласту?

Попередній редактор створив редакційну колегію включно із представниками уладів, але мене не запросив до співпраці, хоч я вже мав написану працю про УПН. Чому? Я посмів скритикувати ГПБ за її ставлення до нашої участі в джемборі в 1957 р., а також і до Орлиного Круга. З того часу простелився мені шлях "дисидента". Та я радий, що став ламати зашкарублу систему безкритичного мислення в Пласті. І що вчить нас історія? Не критикуй, а хвали, якщо хочеш мати відкриту дорогу! Погана наука! Поганий сигнал — будь членом овечого стада, якого пастух переганятиме з місця на місце. Чи це не є суперечне із вченням Дрота та сучасною тенденцією виховувати критично думаючих людей?

Теперішня редакторка, пл. сен. О. Кузьмович, продовжує пілію попередника. Вже від довшого часу я помітив її невідомі мені анімосії до мене. Та не місце тут на аналізу оборонних механізмів. Чи зараз праця йде колегіяльно згідно з деклямованим "Не я, не Ти, а ми!", чи одноособово, не знаю. Не є важливе те, чи я є членом редколегії, чи ні, а важливе є те, чи історія буде правдива, справедлива, без прикрашування дійсности. Рік заснування УПН є в ЕУ невірною поданий значить конфліктний, а матеріяли є в мене, а також матеріяли про ВСУМ. Тому що редактори уникають контакту зі мною в справах УПН, у мене є поважний сумнів щодо вірогідности історії Пласту, ними написаную.

На мою думку, історію Пласту повинен написати чи зредагувати чи бодай породити історик, що вміє об'єктивно оцінити події та діяльність осіб і груп. Якщо редактор не може перебороти анімосій до тої чи іншої особи чи груп, не вміє об'єктивно сприймати дійсні події, не може складати історії Пласту, хоч і матиме легке перо і журналістичні знання і вміння. У випадку браку історика мусить складати історію Пласту колегія, складена з осіб, що жили й діяли в різних ситуаціях, зокрема на поселеннях, які обов'язково мусять мати сенс дійсности й об'єктивно сприймати пластовий світ.

Задумаймося серйозно над справою історії Пласту, узгіднім всі спірні справи перед її друкуванням, щоб не компромітувати Пласту, постійно тримаючи в пам'яті нашу народну мудрість: "Написане пером не витягнеш волом".

РІЗНЕ

Л. Храплива-Щур

НОВІ КНИЖКИ ПЕРА ПЛАСТУНОК

Дістала я листа від подруги молодих літ, ще із ВСУМу. Відвідувала вона нашу Північну Америку з України. Про свої враження від зустрічі з нашою діаспорою пише вона між іншими:

"Протириччя можна вбачати і в ментальності мужчин, які "сидять" ще в кінці XIX-го та на початку XX-го віку, — і активністю в суспільному житті жінок, що подекуди ніби й переростає XX вік. Але ж не діють ще ті закони, які допомогли б оцінювати гідно суспільні якості внеску жінок".

Не від речі буде розпочати цією похвалою згадку про дві нові появи в нашому діаспорному книжковому ринку. Це дві книжки пера відомих та заслужених членів Пласту, точніше: членок, пластунок. Шкода, що вони обидві замаскувалися, як на доброму тереновому змагу, за псевдонімами. Та хоч таємниця цих псевдонімів широко знана (головно в Торонто в Канаді), задоволимо їх бажання та будемо послуговуватися їх прибраними іменами. Сказав же святий Павло, що неважливо, хто говорить, тільки, що він говорить. Хай отже зміст цього нового вкладу в здобутки нашої діаспори говорить сам за себе.

Перша поява — це чепурна книжечка Ольги Львівської "Гурток Ластівка". Епітет "чепурна" — не випадковий. Вже на перший погляд звертає увагу особливо естетична обкладинка роботи мисткині Ліди Палій. На обкладинці в добре дібраній кольористиці обличчя двох пластунок у заповітніх "шоломиках", злиті ніби в одно. Це символ гасла "Одна за всіх — всі за одну". Так власне і звучало гасло гуртка Львівських пластунок "Ластівка". Бо йдеться тут про дійсний гурток дійсних пластунок, що до нього належала й сама Авторка. Та й усі інші персонажі цього цікавого ряду драматичних картин — теж автентичні. Членки Куреня УПС "Ті, що греблі рвуть", головно ці старші, могли б докладно пояснити "хто там є Хто", і ці імена були б знайомі дуже багатьом, бо деякі з них слід писати не лиш із великої літери: вони записані справді золотими літерами в літописах Пласту. До речі, саме й за старанням "Гребель" вийшла ця книжечка.

Та, залишаючи їх пластову таємницю — таємницею, попробуємо просто сприйняти те, чим перша Авторка готова поділитися з читачем. У першій картині, у 1928 році, зустрічаємо шість пластунок на поматуральній прогулянці в Карпатах. У дальших п'яти відслонах проходить ця шістка крізь бурхливі події нашої історії тих часів, аж до межової ситуації в 1944 році, з рішенням доленосного питання "хто йде, а хто залишається?" "Ластівки", вірні Пластовому Заповіті, не пасивні глядачі, а активні учасниці всіх цих подій, чи то особисто, чи через Друзів свого життя, яких вони вибрали собі точно згідно зі своїми життєвими ідеалами. Вони заангажовані в

підпіллі, вони переживають страхіття тюрем і розстрілів, опікуються хворими й полоненими, допомагають одна одній у важкі хвилини. Їм не чужий сміх, культурний дотеп, молодечий романтичний сентимент, але рівночасно — як дозріло доцінюють вони вже з наймолодших літ вагу громадської, національної справи, як беззастережно віддані вони Ідеї.

У наші часи наша молодь теж має нагоду бачити приклади ідейної праці та почути, що саме приводить людей до неї. Чують багато про те, що одиниця потребує опори в своїй суспільній групі, що знаходить там нагоду до вияву своїх здібностей, що здобуває задоволення із-зв своїх досягів, збільшує почуття власної вартості... Все добре і правдиве — але говорити про Ідею з великої букви та достойність безкорисливого служіння їй — це здається великим пережитком. Тут же говориться про неї просто й без застережень. І якщо може не раз неохота молоді сприйняти цю правду походить із невмілої форми, що в ній ми її молоді подаємо, то в книжечці Ольги Львівської Ідея встає наново, молода й живуча, і, можна сказати, приваблива.

Попри визначні ідейні вартості, не можна не звернути уваги і на не малі літературні якості твору. Це картини для самодіяльного виведення при нагоді пластових святкувань, а рівночасно легко та приємно написана лектура. Постаті живі й життєво можливі (бо такі ж вони і справжні!), картини чіткі й драматично напружені.

Видавці подбали і про оформлення численними світлинами із життя колишніх наших пластунів; не одна із цих світлин сьогодні — унікат. А так влучно унаочнюють вони текст! Не бракує й пояснень — доказу щирого бажання видавців — справді зблизити та зробити зрозумілим текст — споживачеві.

Отже книжка ця — милий спомин старшим поколінням пластунів, а молодшим добірний виховний матеріал. Але саме вона до рук молоді не дійде. Її треба дати в руки молодим виховникам, поручити, порадити, як із неї користати.

"Гурток 'Ластівка'" — вилетіла в світ із точно визначеним призначенням. Не сама ж, а наслідком труду багатьох пластунок. А справа кожного, хто читає ці рядки — допомогти їй сповнити це призначення.

Друга книжка, що її написала, схована за псевдонімом "Уляна Пелех", дуже відома пластова діячка й педагог, носить назву: "**Від розстріляного до замученого відродження**". Це натяк на відому книжку Ю. Дивнича: "Розстріляне відродження". В ній зібрані біографії та зразки творчості наших поетів, письменників, літературознавців двадцятих та початку тридцятих років нашого століття. Большевицький режим їх справді розстріляв: кого дослівно, кого повільно, а кого в духовному розумінні цього слова. І оце, на диво, на побоевищі цього розстріляного вирросло нове відродження шістдесятих років. Його вже не розстрілювали, тільки замучили адміністративними карами та цькуваннями, хоч і тут були жертви життя, як ось Василь Стус чи Олекса Тихий. І саме про цю другу хвилю нашого культурного відродження пише Уляна Пелех. Вдячність за появу книжки належить не лише Авторці, але й журналові Союзу Українок Канади "Промінь", де друкувалися поодинокі есеї, зібрані опісля в цю книжку. Треба теж вдячно згадати Фондацію п-ва Гуменюків, яка вможливила фінансово появу цього видання.

Статті в періодиках, річ добра й корисна, але книжка — це куди чіткіша індивідуальність, куди триваліша вартість. Вона й легше доступна широким колам читачів.

Імена, згадані в цій книжці, не нові кожному, хто слідкує за найновішими подіями в Україні. Василь Симоненко, Ліна Костенко, Василь Стус, Іван Світличний, Ігор Калинець, Євген Сверстюк, Іван Драч, Василь Голобородько, Микола Вінграновський, Святослав Караванський, Олесь Бердник. Але ж вони — не лиш звук імен: вони репрезентують з м і с т : те, що вони вклали в свою творчість. І цей зміст не так уже відомий пересічному громадянину нашої діаспори. Може стало дієвим кличем Симоненкове: "Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину". Але не багато більше, хоч кожний із згадуваних у книжці авторів — має свої великі й непромінаючі вартості думки й задуми. коротко кажучи: друге "Відродження" — книжка, що з нею необхідно познайомитися кожному із нас. Авторка не лише добирає найкращі твори авторів, але й подає їх біографії, історичне тло їх творчості, коментує їх писання. Робить це дуже приступним, популярним способом. Через те книжка промовить і до "пересічного" читача, і до молоді людини. Власне, як хрестоматія для вищих клас українознавства — вона має особливу вартість. Автор творить, але не кожний читач має змогу сам зглибити всю просторінь його думки, і тут прислуга критика необхідна. Тому й таке важливе, що Уляна Пелех у своїй книжці інтерпретує творчість кожної із цих постатей нашої літератури. Нової, але вже не найновішої. Як пережила українська культура, ця справжня, розстріл свого першого відродження, так, очевидно, виходить переможно із свого замучення. На наших очах відроджуються духово, притишені двадцять років тому поети, а широка плеяда нових імен та сміливих їх думок — заповідає нове відродження, на цей раз, дасть Бог, вже призначене на вільний розквіт.

Тому й книжка Уляни Пелех — жива й актуальна, і дуже живуча усім поколінням нашої діаспори. А може — й Рідних Земель. Радісно дивитися, як жадібно шукають гості з України такої саме лектури; як вдячно приймають її, як невидане досі відкриття, ті, що живуть дома. Це парадокс, але дуже багато із того, що твориться в Україні, стає доступним населенню України власне аж через діаспорні видання. Тому й стає тим яснішим завданням діаспори такі речі видавати. А загаломі наших поселень — такі видання підтримувати.

* * *

Згадуємо ці видання пера наших подруг-пластунок із різних причин. Перше того, що відродилася в нас колишня, така дорога всім у споминах, пластова солідарність: твори наших друзів слід читати й популяризувати, бо вони вийшли із нашого вужчого круга пластової родини. Якщо не ми, найближчі їм, тоді — хто?... А друге — пластун у своїй вірності Україні зобов'язаний піддержувати всі культурні почини нашого народу. Не всім дано бути творцями нашої культури, але ж культура не може обійтися без споживачів. А це — власне ми, кожний, хто читає ці рядки.

Тому не вдовольняймося тим, що хтось написав, опрацював, видав... Зажадаймо цих книжок у місцевій українській книгарні, в місцевій бібліотеці (в кожному більшому осередку публічні бібліотеки мають свої українські відділи).

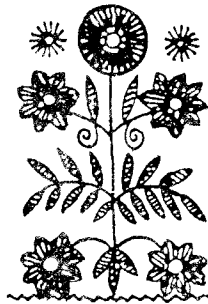
На нашу вимогу вони книжки спроводять. Купім не лиш собі, а даруємо пластовій чи іншій українській бібліотеці. Доведем свідомість про її існування до наших пластових вихованків, чи наших учнів українознавства, або виховників та вчителів, бо й тим не раз треба пригадати, що матеріяли, на яких недостачу постійно нарікається, ось тут, під руками... Роздаваймо ці книжки наліво й направо. Вони вартісніші, ніж найдорожчі подарунки матеріяльної вартости. Вони — це ті малі, але необхідні цеголки, що з них збудована Україна.

Книжки можна замовляти: "ГУРТOK "ПЛАСТІВКА" — у нас у Пластовому Видавництві; "ВІД РОЗСТРІЛЯНОГО..." — у Видавництві "Промінь". РО ВОХ 3551. Sta "B", Winnipeg, Man., Canada, P2W 3R4.

Настав тепер час зупинити суперечки, чи українська, або як дехто волить називати малоросійська мова..., це одна з найбагатших слов'янських мов.

Ізмаїл Срезневський (1812—1880).

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

В. Соханівський: Осінньою порою 1

СУЧАСНА УКРАЇНА

Євген Свєрстюк: Нам треба повернутися до Бога 4

М. Ч. Мариняк: В сорок п'яти роковини смерти Митрополита Шептицького 6

А. Слюсарчук Сірка: Митрополит Андрей, покровитель Пласту 10

Молитва Митрополита Андрія за український народ 11

П. Саварин: Українці в англomовних державах і Україна . 12

В. Медведюк, М. Чубук: Інтерв'ю з Богданом Гаврилишином і А. Кінгом 17

І. Юхновський, Р. Лубківський, О. Влох, Є. Гринів, І. Гринів: Протест населення проти розгрому пластового табору . 20

МОВА І ДУХОВІСТЬ

І. Франко: Двоязичність і дволикість 23

В. Галич: Іншомовність: омертвіння духовності 25

Д. Павличко: Ти зрікся мови 28

Л. Храплива-Щур: "...І мову її солов'їну..." 29

Поетичне слово на Волині 33

ПРО СИЛУ ХАРАКТЕРУ

Сірий Лев: Спогад про основника Пласту д-ра О. Тисовського 34

В. Соханівський: Дещо про силу характеру 36

ПЛАСТОВИЙ КОНГРЕС ТРЕТІЙ

Р. Левицький: Конспект дискусійних вечорів Пл. Станиці Філядельфія, присвячених тематиці ПКТ 41

ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ІСТОРІЇ ПЛАСТУ

Т. Самотулка: "Написане пером, не витягнеш волом" ... 54

РІЗНЕ

Леся Храплива-Щур: Нові книжки пера пластунок 61